

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph: 317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
AMANTEL.COM
\$25 ਵਿਚ 3000 ਮਿੰਟ (50 ਘੰਟੇ)
ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
 24/7 Customer Service
 ਇਹ ਆਫਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕੂਪਨ ਕੋਡ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੇਚ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ।
vaisakhi Coupon Code
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

Jaspal Randhawa
 Office: 734-459-4700 x 1593
 Cell: 734-325-0883
 JR@SoldBuyJR.com
 www.SoldBuyJR.com
ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜਸਪਾਲ ਰੰਧਾਵਾ 734-325-0883
KELLER WILLIAMS
 40600 Ann Arbor Rd., Ste. 100, Plymouth, MI 48170

Fourteenth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 14, Issue 22, June 1st, 2013 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388
 Email:punjabtimes1@sbcglobal.net www.punjabtimesusa.com

ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਰਵੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਮੀਦ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਇਲਾਜ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਗੀ ਦੇ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁੜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
 ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਬੇੜੇ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਕਈ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿੱਖ

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਤੇ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਚਾਰਾਜੇਈ ਲਈ ਆਖਿਆ

ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਤਹਿਤ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਏਮਜ਼ ਦੇ ਮਨੋਰੋਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾ. ਐਸ. ਕੇ. ਖੰਡੇਲਵਾਲ, ਜੀ.ਬੀ. ਪੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾ.

ਆਰ. ਸੀ. ਜਿਲੋਹ ਤੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੈਡੀਸਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾ. ਐਮ. ਕੇ. ਡਾਗਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੋਗੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਦੇ

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਤਜਿੰਦਰ ਖੰਨਾ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦਸੰਬਰ 2010 ਤੋਂ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਹਿਊਮਨ ਬਿਹੇਵੀਅਰ ਐਂਡ ਅਲਾਇਡ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਜ਼ੇਰੇ ਇਲਾਜ ਹਨ। ਸਤੰਬਰ 1993 ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕਰ ਕੇ ਨੌਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਮ. ਐਸ. ਬਿੱਟਾ ਸਮੇਤ 25 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।
 ਉਧਰ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੁਰੰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਸਕੇ।
 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੋੜੀ ਸੜਕ ਦੀ ਝਲਕ।

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਖਤ ਹਿਲਾਇਆ

ਬਦਨਾਮ 'ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ' ਲੀਡਰ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਹਲਾਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜਗਦਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਦਨਾਮ ਆਗੂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ, ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਪਟੇਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਿਨੇਸ਼ ਸਮੇਤ 28 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਚਰਨ ਸ਼ੁਕਲਾ ਸਣੇ 50 ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁੜਗਾਓਂ ਦੇ ਮੈਡਾਂਟਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹਨ।
 ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਰਬਾ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਵਕਤ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ 'ਪਰਿਵਰਤਨ ਰੈਲੀ' ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਝੁੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਤਕਰੀਬਨ 200 ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ
 (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
 ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜ਼ੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Herman Singh Dhade Immigration Lawyer
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: herman@eagle.pro
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Estd. 1975
World Wide Travel
 www.fly2world.com
AIR TRAVEL • CRUISES • VACATIONS
DETROIT 734 525 7304 **TOLL FREE 866 66 INDIA** **CHICAGO 312 224 8800**
 DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼

ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਹੋਵੇਗਾ...

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ; ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮਸਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਛਾਪਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੁੱਲਰ ਘਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰਦਾ ਅਖਬਾਰ 'ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਾ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਨਵਨੀਤ ਦੇ ਇਸ ਘੋਲ ਅਤੇ ਅੱਖੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਟੱਬਰ ਦੇ ਹੋਰ ਜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਖੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। 22 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ। ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੱਜ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ 48 ਸਾਲਾ ਦਲੇਰ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੋਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਵਾ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਔਰਤ ਦੀ ਬੱਸ ਹੁਣ ਇਹੀ ਤਾਘ ਤੇ ਇਹੀ ਲੋਚਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਕਤ ਸ਼ਾਇਦ, ਫਿਲਹਾਲ ਪੁੱਠਾ ਗਿੱਝ ਰਿਹਾ ਹੈ!

ਨਵਨੀਤ ਆਖਦੀ ਹੈ-ਦਵਿੰਦਰ ਦੀ 'ਗਲਤੀ' ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ

ਮੁਤਾਬਕ, ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਸੈਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ।

ਨਵਨੀਤ ਉਹੀ ਗੱਲ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ 2011 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਘਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ

ਹੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਡਰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਸੀ ਸਾਡਾ ਵਿਛੋੜਾ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ, ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤਿੰਨ ਜੀਆਂ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਦਮਾ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

ਨਵਨੀਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਹੋਸਟਲ ਵਾਰਡਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ ਇਉਂ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ 1993 'ਚ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨੌਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਿੱਟਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਵੀ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਵੀ 1991 ਵਿਚ ਰਿਮੋਟ ਨਾਲ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਰਗਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਧਮਾਕੇ 'ਚ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2001 ਵਿਚ ਦਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ 'ਤੇ 2002 ਵਿਚ ਟੁੱਟਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜ, ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਬੀ.ਸਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ। ਮਈ 2011 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

1994 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਮਗਰੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਗੇ। ਨਵਨੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, "ਮੈਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਫਰੈਂਕਫਰਟ (ਜਰਮਨੀ) ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਦਲਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਸਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਫਿਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਹੋਣੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਈ।"....ਤੇ 1995 ਵਿਚ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਭੁੱਲਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਏ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉੱਥੇ ਨਵਨੀਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਐਨ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ

ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਬੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਉੱਥੇ ਨਰਸਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਖਾਤਰ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਹਰੀ ਸ਼ਿਫਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਲਈ 2100 ਡਾਲਰ ਲਗਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਭ ਕਰਨਾ

ਨਵਨੀਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਮਾਂ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ; ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਸਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖ਼ਾਤਰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੁਢਾਪਾ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੱਟਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗੀ।"

ਹੀ ਸੀ।" ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨਵਨੀਤ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਦੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਟੱਬਰ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਹੰਢਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ

ਫਿਰ 2006 ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ 1993 ਦੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਨਵਨੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ

ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੋਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਫਿਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜ ਜਾਵਾਂ।"

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨਵਨੀਤ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ ਛੁੱਟ ਗਈ। ਉਂਜ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਵਨੀਤ ਉਸ ਨੂੰ 2001 ਵਿਚ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਉਦੋਂ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਉਹ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜਬਰੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ। ਨਵਨੀਤ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਿਚਕਾਰ ਨੇਕ-ਝੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਨਵਨੀਤ ਰਤਾ ਕੁ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, "ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਲਿਆਏ ਕੱਪੜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾਲ ਦੋ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਛੱਡਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਲਗੂਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਖਰੀਦਦੀ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ।"

ਫਿਰ 2006 ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ 1993 ਦੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਨਵਨੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮੁੜ ਨਾ ਆ ਸਕੇ ਇਹ ਪਲ!

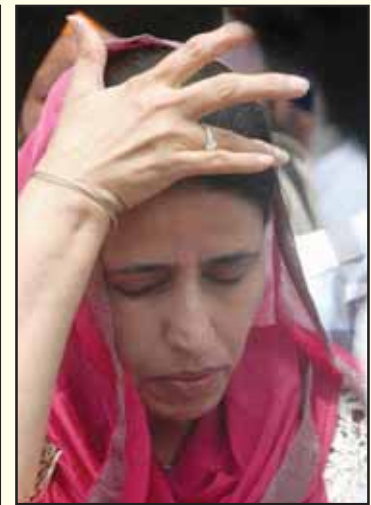
ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ। ਨਵਨੀਤ ਉਦੋਂ 26 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ 1991 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਭੁੱਲਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਦਾ ਭੁੱਲਰ ਬਹੁਤ ਸਾਊ ਅਤੇ ਮਿਠਬੋਲਤਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਨਵਨੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਸਨ ਉਹ। ਆਏ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਉੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨੌਕਰੀ ਤਲਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਇਕ ਚੰਗੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।" ਨਵਨੀਤ ਖੁਦ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ; ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. (ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ) ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਵਨੀਤ

ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਤ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਫਿਰ ਕੋਈ ਉੱਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸਾਫ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।" ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪਰਲ ਪਰਲ ਵਗ ਤੁਰੇ।

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਨਵਨੀਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਿਰ ਤਤਫੀ, "ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ। ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤੁਰਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।"

ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ: ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਲੰਮੇਰਾ ਪੈਂਡਾ: ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ

ਉਸ ਦਾ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬੜੀ ਲਲਕਾਰ ਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਇਹ 2000 ਦੇ ਅੱਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਵਿੰਦਰ ਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵਿਗੜਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਨਵਨੀਤ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਿਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਦਰ ਖੜਕਾਏ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਪੜਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮੀ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚਾਂ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਾਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਭੁੱਲਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ 'ਹਿਊਮਨ ਬਿਹੇਵੀਅਰ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਸਾਇੰਸਿਜ਼' ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੈ। ਇਕ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ! ਨਵਨੀਤ ਹੰਝੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਾ ਭਾਰ ਇੰਨਾ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਦਰ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।"

ਨਵਨੀਤ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿਣਕਾ ਤਿਣਕਾ ਜੋੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਹਾਲੀਆ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬੜਾ ਜ਼ਹੀਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਭੁਚਾਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁਚਾਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ।" ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਮਾਨਵੀ; ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਬੈਚ ਦੇ ਟ੍ਰਾਈਲ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਲਈ ਰਿਵਿਊ ਬੈਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ

ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬਿਮਾਰ ਹੈ, ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਵਨੀਤ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਆ 1993 ਵਾਲੇ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਕਦੀ ਹੈ, "ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅੱਜ ਨਵਨੀਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਸ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਿੱਢੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣੀ ਵੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਵਨੀਤ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਨ ਹੁਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵਨੀਤ ਇਕ ਹੋਰ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, "ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿਰਫ ਦਸ ਮਿੰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਸਕਦੀ ਸਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੂਹ ਸਕਦੀ ਸਾਂ, ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਲਾਮਤ ਰਹੇ।"

ਨਵਨੀਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਮਾਂ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ; ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵਸਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਾਤਰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੁਢਾਪਾ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੱਟਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇੰਦਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਹੋਵੇਗਾ।"

INDIAN BAZAAR

ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave.,
GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਡੇਟ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ

DESIGNER LEHANGAS, SUITS, SAREES, KIDS WEAR

ਭਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Preet

BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਝੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss

Ph: 317-886-4858

www.punjabweightloss.blogspot.com
www.goherbalife.com/skaur

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ੴ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ੴ

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟ ਮਰੈ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਛਾਡੈ ਖੇਤ॥

ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ

ਐਤਵਾਰ, 9 ਜੂਨ 2013

ਜੂਨ 1984 ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਸੂਰ ਵਾਂਗ ਰੜਕਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਬੇਕਸੂਰ ਬੱਚਿਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: 7 ਜੂਨ 2013, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ
ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: 9 ਜੂਨ 2013, ਐਤਵਾਰ

ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ: ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਗੇ।

ਨੋਟ: ਭਾਈ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜਥਾ 5 ਜੂਨ ਤੋਂ 9 ਜੂਨ ਤੱਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਏਗਾ। 16 ਜੂਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 847-358-1117

Sikh Religious Society of Chicago, Palatine

1280, Winnetka St. Palatine, IL 60067 Ph. 847-358-1117

ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਡੇ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਡੇ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਲੋਟ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਸਲੋਗਨਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 150 ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਏਅਰ ਫੋਰਸ, ਯੂ. ਐਸ. ਆਰਮੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈਫਟ-ਰਾਈਟ, ਲੈਫਟ-ਰਾਈਟ ਕਰਦੇ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਬੱਚੇ ਖੁਬਸੂਰਤ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਫਲੋਟਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਰਾਲਾਈਜ਼ਡ ਵੈਟਰਨ, ਮਰੀਨ ਵੇਮੈਨ, ਯੂਨੀਅਨ ਲੀਗ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ, ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਏ. ਬੀ. ਸੀ. ਸੈਵਨ ਚੈਨਲ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ। ਪਰੇਡ ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਵਾਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲੇਕ ਸਟਰੀਟ ਉੱਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ।

ਸਿੱਖ ਫਲੋਟ ਜਦੋਂ ਮੇਅਰ ਦੀ ਸਟੇਜ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ

ਸਲਾਮੀ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਫਲੋਟ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਪੋਸਟਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਤਹਾਦੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੜਦਿਆਂ 83000 ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 135,000 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਅਮਰੀਕਨ ਝੰਡੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ

ਅਗੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਨਰ ਸਨ। ਐਨ ਪਿਛੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਰਾਜੂ, ਆਸ਼ਾ ਕੌਰ, ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਜੂਨੀਅਰ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਬੈਨਰ ਲੈ ਕੇ

ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' ਤੇ 'ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ' ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਖੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਛੋਟੇ ਅਕਾਰ ਦੇ ਅਮਰੀਕਨ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਝੰਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰੇਡ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਦੋਬਦੀ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਆਰਮੀ ਦੀ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਮੈਡਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਅਮਲੋਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਧਾ,

ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਰਮਇੰਦਰ ਕੌਰ, ਇਰਵਿਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਹੁਜਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜੀ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਡੇ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਦੇ ਮੇਅਰ ਅਲ ਲਾਰਸਨ ਅਤੇ ਹਾਫਮੈਨ ਅਸਟੋਟ ਦੇ ਮੇਅਰ ਵਿਲੀਅਮ ਮਕਲੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਡੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਤਹਾਦੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਾਜ਼ੀ ਫੋਰਸਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇ ਸਨ।

ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ: ਰਾਜੋਆਣਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਸਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 28 ਮਈ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਪਿਕਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਰ੍ਹਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ

ਸੁਣਵਾਈ 11 ਜੂਨ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੇ ਦੋ ਸਫਿਆਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਾਪਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਨੂੰ ਜਨਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੰਨ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਾਤਲਾਂ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਧੋਖਾ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਇਕ ਫੌਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਲੋਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬਰਬ ਵਿਲਾ ਪਾਰਕ ਦੇ ਓਡੀਅਮ ਇਨਡੋਰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਖਾਲਸਾ ਕਬੱਡੀ ਕਲੱਬ ਡੇਵਨਪੋਰਟ (ਆਇਓਵਾ) ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਸੋਗਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਰੂਮੀ ਕਲਾਂ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੋਂ ਟਰਾਫੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਇਨਾਮ ਸ. ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਬੋਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ। ਅਤੇ (ਹੇਠਾਂ) ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਟੀਮ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ-ਫਾਈਵ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰੇਨਮੈਂਟ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋੜੜਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ, ਸੰਦੀਪ ਲਾਡੀ, ਸ਼ੈਲਾ ਕੁਲਾਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਟੀਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਸਨ-ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ ਅਤੇ ਕਿੰਟੂ ਬਾਵਾ। (ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ)

ਮਾਤਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਲੀਆ ਦੀ

ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ

8 ਜੂਨ 2013

(ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ

1280 Winnetka St.,
Palatine IL 60067

ਮਾਤਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਲੀਆ

ਸਮੂਹ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਵਾਲੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਓ।
ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ: ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਗੈਰੀ ਵਾਲੀਆ
ਫੋਨ: 847-477-1613

Travel Mart International

We offer lowest fares to India, Pakistan, Africa, Middle East & worldwide.

Best rates available with confirmed seats.
You tried the rest now try the best

Ph: 773-764-3700

Fax # 773 751 5531 e-mail: travelmartintl@gmail.com
2600 W. Peterson Ave., Suite 103, Chicago IL 60659

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨ ਐਪਲਿਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-437-0367

ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ

ਸਿਡਨੀ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਣਗੇ। ਗਲੈਨਵੁੱਡ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਪੁੱਜੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੂਲੀਆ ਗਿਲਾਰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਸਿੱਖ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਗਿਲਾਰਡ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸਖਤ ਟੋਪ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ

ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਨੇਮ ਨਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਤੇ ਘੱਟ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਣ। ਗਲੈਨਵੁੱਡ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਢਾਈ ਵਾਲੀ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ ਅਮਲੇ ਸਮੇਤ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮਿਸ਼ੈਲ ਰੋਲੈਂਡ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਜੂਲੀਆ ਗਿਲਾਰਡ ਨੇ

ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਸਿੱਖ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਕ ਚੈੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ,
ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

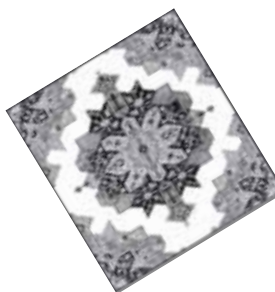
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੌਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in
Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by A B Publication Inc.
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in
the articles published in the
columns of Punjab Times are
that of their writers, and it is
not implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਕਰਮਾ ਨੇ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਨਾਲ ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ ਕਹਿਰ

ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਨੇ ਮਈ 2005 ਵਿਚ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਗੌਡ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ 'ਅਮਨ ਮਾਰਚ' ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ ਚੱਲ ਪਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਆਗੂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਮਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਰਮਾ ਕਿਤੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜਾ।

ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ। ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਦਿਆਂ ਰੋਜ਼ਮੇਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅਣਹੋਂਦ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਜਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਗਏ।

21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਸਮਝੌਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੇਚ-ਵੱਟ ਬਾਰੇ ਸਨ। ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੌਦਿਆਂ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਮਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੌਦਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੋਢੇ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕੇ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸੀਨ ਉੱਤੇ ਆਏ।

ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਧਨਾਢਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ

ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ (ਇਨਸੈਂਟ) ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ

ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸੀ। 1980 ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਕਰਮਾ ਨੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੀ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲੜੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਸਰਗਰਮ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਹੁਣ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। 1996 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖਦਿਆਂ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਵੀ ਲਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜੇਲੂ ਮੰਤਰ ਬਣੇ। ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 2000 ਨੂੰ ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸੂਬਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਲਕਾ ਦਾਂਤੇਵਾੜਾ ਨਵੇਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। 2003 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਬਸਤਰ ਟਾਈਗਰ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ। 2008 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਸਤਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਖਤ ਹਿਲਾਇਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਝੁੰਡ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫਲੇ ਅੱਗੇ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੈਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਦੀ ਗੱਡੀ ਘੇਰ ਲਈ ਅਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖਿਲਾਫ ਤਿੱਖੀ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਕੋਤਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਏ.ਕੇ. ਐਂਟਨੀ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਫੌਜ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੌਜ ਦੀ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ ਢੁੱਕਵਾਂ ਨਹੀਂ

ਹੈ। ਫੌਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਆਰ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ' (ਐਨ. ਆਈ. ਏ.) ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਬਲਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸੰਭਾਵੀ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਵੇਗੀ।

ਉਧਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਮਾਓਵਾਦ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਨਹੀਂ ਟੇਕੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰ ਮਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜਖਮੀਆਂ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਹ, ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਜਖਮੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵੀ ਗਏ।

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਧਰ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ 'ਦੰਡਕਰਨੀਆ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜ਼ੋਨਲ ਕਮੇਟੀ' ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਗੁੜਸਾ ਉਸੈਂਡੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸੀ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਰੀਬ ਦੋ ਘੰਟੇ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਰਕਰ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣੀ ਪਈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ।"

ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੰਮੀ ਜੇਲ੍ਹ ਭੁਗਤਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤਸੱਦਦ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ

ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

Matrimonials

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਇਲੈਕਟਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਉਮਰ 26 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-7" ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਟੈਂਡੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਲੜਕੀ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 209-675-5441

(22-4)

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਸੁਹਣੇ-ਸੁਣੱਖੇ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਕੱਦ 6 ਫੁਟ, ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਨੁਕਸ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਜੰਮੀ/ਪਲੀ ਲੜਕੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 925-778-0353

(21-1)

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਚੀਮਾ, ਅਮਰੀਕੀ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਨਾਨ ਡਰਿੰਕਰ, 29 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-10", ਡਿਪਲੋਮਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲੜਕੇ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਲ ਵੀ ਐਨ ਜਾਂ ਆਰ ਐਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 559-719-8489

(21-4)

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 23 ਸਾਲ, ਕੱਦ 6'-1", ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਪਲੱਸ-2 ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ/ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਭੈਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੈਟਲਡ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 513-787-4237

(20-4)

Suitable US/Canadian citizen or green card holder girls sought for 2 Sikh Tonk Kashtria brothers, elder 27, 5'6" B Sc computer app. working in Govt. job. The younger 26, 5'-8", degree in Automobile Engg. working as Senior service advisor with Hyundai India. Parents are well settled in Ludhiana and retired. Most of the relatives well settled in US, Canada & Australia. Contact: ijmukker@yahoo.com

(21-4)

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਸਰੀ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਐਨਡੀਪੀ ਦੇ ਆਗੂ ਬੋਮਸ ਮਲਕੇਅਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬੋਮਸ ਮਲਕੇਅਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 2011 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈਕ ਲੇਟਨ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਸਰੀ ਨਿਵਾਸੀ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੱਕ ਨਾਲ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਰਗੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਗਿਫਤਾਰੀ, ਸਜ਼ਾ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਮਲਕੇਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਹੁਤ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ।

ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵੀ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 2002 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੂਪ ਜੀ ਚੌਧਰੀ ਵੀ ਅੱਜ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਰ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਸੀ ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜੱਜ ਨੇ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜੱਜ ਉਸੇ ਹੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੋ ਜੱਜ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੂਪ ਜੀ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਵੱਡੀ ਅਦਾਲਤੀ ਗ਼ਲਤੀ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ

ਸਿਫਾਰਸ਼ ਭੇਜਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੁਕਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬੇਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਕਮੀ ਇਹ ਦੱਸੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਲਈ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕੇ ਜਦਕਿ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਉਸ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੌਧਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਢਕਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਰੀਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪੜਤਾਲੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ, ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਚਾਰਾਜੇਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਕੋਲ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਮਨ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਇਕਸੁਰਤਾ ਭੰਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ 17 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮੁੜ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 2010 ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਬੀ 12 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਤੱਥ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ

ਭੇਜੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਲਰ ਸਬੰਧੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਦੇਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਨਾ ਰਿਹੈ: ਬਾਜਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੱਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹਿੱਤੁ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਇਕ ਅਪਵਿੱਤਰ ਗਠਬੰਧਨ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਰੱਖੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਨਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਮੁਆਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਇਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਉਣ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ 'ਚ 4 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ: ਕਾਸਮੈਟਿਕ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਕਾਤਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਕੀਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੌਦੇ ਵਿਚ 2010 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸਨ।

Trailer For Sale

2001 Trailmobile 53' Dry van.

- * Air slide.
- * E-Track.
- * Aluminium roof.
- * New doors.
- * Wood floor.
- * Virgin Tires.
- * Rack for spare tire.

Call: 734-494-0095

Freightliner For sale

Freightliner automatic 2006 for sale along with vanguard trailer (2008). Miles on odometer 510,000 miles. Excellent condition. Inquiries welcome from serious buyers who can arrange their financing.

Call Kris: 630-430-7472

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

HJ Logistics Corp.

Hanover Park, IL

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

24/7 ਡਿਸਪੈਚ, ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਮਦਦ

Need Owner Operators

50% Fuel Advance
24/7 Dispatch and help with Directions

Contact: 630-504-8584

ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਵੀ ਸਿਰਫ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਨੀਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮੇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵੱਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਉਤਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ 'ਜਸਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ' ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੱਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਏਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਆਈ ਏ ਐਸ ਅਫਸਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਭਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਜੇ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਆਈ ਏ ਐਸ ਅਫਸਰ ਅਸ਼ੋਕ ਖੇਮਕਾ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਸਤਰਾ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਵਿਚਲੇ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਮ ਛਪੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੱਡਾ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰ ਉਤੇ ਪੱਕਾ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਘੁਮਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਝਗੜੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਸੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਵਿਚਲੇ ਅਸਲੀ ਟਕਰਾ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਨਿਭਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਨਿਭ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਦੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜੀਅ ਨੂੰ ਉਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਬਾਰੇ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ। ਵਿਵਾਦ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਲੀਡਰ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਲਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਭਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਪੁੱਤਰ, ਧੀ, ਜਵਾਈ, ਨੂੰਹ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਿਰਫ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਜੀਆਂ-ਖੱਬੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਉਸ ਬੀਬੀ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੀ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਆਖੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਵੀ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਟਪਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਜਿਲੇ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਮੁਖੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਵਿਚ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਾ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਇਸ ਇੱਕੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਕਸ ਇੱਕ ਈਮਾਨਦਾਰ ਆਗੂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਏਦਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਾਹਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਰੋਲਾ ਪਿਆ। ਆਖਰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਸੀ? ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾ ਉਹ ਬੀਬੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੀ 'ਵੱਖਰੀ ਨਿਆਰੀ' ਪਾਰਟੀ ਹੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਓ ਐਸ ਡੀ ਬਣਾ ਕੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਨ ਉਸ ਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਚਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਦਲ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਾਰਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਾ-ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਕੋਈ ਸਬਕ ਨਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜਿਹੜਾ ਸਕੈਂਡਲ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਾਪੂ ਬਣਾਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਿਤ ਉਹ ਭਾਣਜਾ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੇਲ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਮੇਜ਼-ਕੁਰਸੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਕਾਲਾ ਚੱਕਰ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਦਾ ਜਵਾਈ ਮਇਆਪਨ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਆਈ ਪੀ ਐਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਮੈਚ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਉਥੇ ਚੋਨੇਈ ਸੁਪਰ ਕਿੰਗਜ਼ ਦੀ ਟੀਮ ਖੇਡਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਛਾਣ-ਪੱਤਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਕਸੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਜਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਉਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਵਾਲੇ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਉਤਲੇ ਹਾਊਸ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਆਗੂ ਵੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਰਾਜੀਵ ਸੁਕਲਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੀ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇੰਜ ਨਹੀਂ, ਇੰਜ ਕਰ। ਆਈ ਪੀ

ਐਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਲੜੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਮੁਖੀ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਦੋਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹਟਦੇ।

ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਲੀਡਰ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਲਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਭਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਪੁੱਤਰ, ਧੀ, ਜਵਾਈ, ਨੂੰਹ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਵਰਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਿਰਫ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਜੀਆਂ-ਖੱਬੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਹਫਤੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਅਣਗੌਲੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਓ ਐਸ ਡੀ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਜੀਅ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਪਤਾ ਇਹ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੌ ਛਿਆਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 104

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ 42 ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਅ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਲਾ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ 146 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ 191 ਸਹਾਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜੀਅ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ 36 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੇ 38 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੋਝਮਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ 15 ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਨ, 12 ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਾਲੀ ਡੀ ਐਮ ਕੇ ਦੇ 8, ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ 7 ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਦੇ 6 ਮੈਂਬਰ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਗ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 60 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, 36 ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ, 27 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ, 7 ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਨੂੰਹ ਅਤੇ 7 ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ 10 ਜਣੇ ਚਾਚੇ-ਤਾਈ ਜਾਂ ਮਾਮੇ-ਮਾਸੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 4 ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਆਪਣੇ 'ਸਹਾਇਕ' ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਵਸੂਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਧੰਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ ਵਾਂਗ ਭਾਣਜੇ, ਭਤੀਜੇ, ਪੁੱਤਰ, ਨੂੰਹਾਂ, ਧੀਆਂ, ਜਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਯੋਗ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭੇਦ-ਭਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਉਤੇ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦਾ ਪ੍ਰਫਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਵੱਧ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਂਗ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਲਾਗ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਰਘੂ ਕੁਲ ਰੀਤ ਹਰ ਥਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ

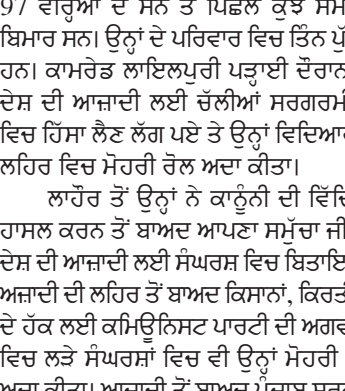
ਟੋਕੀਓ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਧਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਪਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਤੇ ਆਲਮੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਗਰੀ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਲੰਮੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਸਖਤ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ

ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਪਾਨੀ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਰੋਲ ਬਣਾਉਣਿਆਂ 2014 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਅੜਿੱਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਪਾਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਖੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 18 ਅਰਥ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਪਾਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ, ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਸੁਖਾਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਮਹਾਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਰਾਂਚਾਂ

ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਉੱਚੀ ਦਰ ਦੇਖ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਸਖਤ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਮਿਸ਼ੂਬੁਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਜਪਾਨੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਟੈਕਸ ਨਿਯਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਟੈਕਸ (ਜੀਐਸਟੀ) ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਜਲੰਧਰ: ਉੱਘੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਟਰੱਸਟੀ ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 97 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਚੱਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਲੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਖੁਸ਼ ਹੈਸੀਅਤ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨੇਟ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਪਾਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚੌਢੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੇ 300 ਸੋਧਾਂ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਇਕ ਕਰੋੜ 10 ਲੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 260,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਵਿਆਪਕ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੋਧ ਬਿੱਲ-ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਓਰਟੀ, ਇਕਨਾਮਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਐਕਟ' ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ-ਚੌਢੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ 500 ਸੋਧਾਂ ਕਰਕੇ 13-5 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਅਤੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਗਰੁੱਪ ਵਲੋਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਿਆਂ 'ਚ ਧੜਾਧੜ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਨਿਬੇੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ ਐਨਆਰਆਈ ਥਾਣਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 22 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ 23 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 12 ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੂਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਵਧੀਆ ਉਡੀਕਘਰ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ

ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ: ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੂਬੇ ਮਲਾਕਾ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਸੰਤ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚੋਂ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ 4 ਰੋਜ਼ਾ ਸਮਾਗਮ ਜਲਾਨ ਤੇਮੇਗੋਗੋ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਯੂਰਪ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬਣ ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜੋ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਹੈ, ਐਨਆਰਆਈ ਥਾਣਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਾਉਣ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਜਾਂ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਥਾਣੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ

ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਿਠਣ ਲਈ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਐਨ ਐਨਆਰਆਈ ਥਾਣੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਜਲਦੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਐਨ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਈ.ਜੀ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਨੌਡਲ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਅਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਖਫਾ

ਲੰਡਨ: ਅਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਬਦਤਰ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਫੱਟਣ ਹੋਈ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਮਲਾਲਾ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਮੁਤਾਬਕ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੁੱਮਣ ਫਿਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਕਤਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ 78 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਸੁਣਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 400 ਨੂੰ ਟੱਪ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਲ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ।

OKKJI Transfer LLC.

15238 Radiance Dr., Noblesville, IN, 46060

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

- *ਲੋਕਲ ਤੇ ਲੌਂਗ ਰੂਟ
- *ਡਰਾਈ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਲੋਡ
- ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ

ਟਰੱਕ ਪਾਰਕਿੰਗ ਮਾਸਿਕ ਰੈਂਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Toll Free: 1-855-966-5554

Manny Sandhu: 317-603-1000, Sam Bhullar: 732-486-9045
Fax: 317-774-9665

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

>100% FHA Financing >Residential (Purchase & *Refinance) >Self Employed >Cash Out Refinance >Investment Property Loans >Jumbo Loans >Commercial Property With Business or Business Only

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

- >Estate Planning >Personal Injury
- >Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

- ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622

Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2013

ਕਿਰਤੀ, ਹੱਥ ਤੇ ਹਥਿਆਰ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ-ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਇਹ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਉਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁੱਚਾ ਸਿਆਸੀ ਰਾਹ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਧੱਕ ਕੇ ਹੀ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਹਿਰ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸੱਤਾ ਦੇ ਟੀਰ ਦੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰਦਾਦ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਅਤੇ ਫੁੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਨੰਦ ਪਟੇਲ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੱਡ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਸਗੋਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 'ਬੇਕਸੂਰ' ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੜਫ ਰਹੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉੱਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ-ਪੱਟੀ ਤੱਕ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਹੀ ਟੀਰ ਹੈ ਕਿ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਕਾ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛੇੜੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਕੁ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ 'ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ' ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਉਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੰਗੇ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੂਆਤ ਖੇਡ-ਖਰਾਬੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਤਲੋ-ਗਾਰਤ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੀ ਜੂਝ ਰਹੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨ। ਮਗਰੋਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂਈਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਨਾਹ ਵੀ ਨਾ ਲੈ ਸਕਣ। ਇਹ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਦੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਇਆ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇੰਨੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਲੰਧਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਲਾਨ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਨੇ ਮਈ 2005 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 8 ਸਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮਿਥ ਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਇਹ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ! ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹਿੱਟ' ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜੂਝ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਵਣ ਆਸ਼ਰਮ ਤੱਕ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਆਸ਼ਰਮ ਰਾਹੀਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਬਿਨਾਇਕ ਸੇਨ ਦਾ ਕੇਸ ਤਾਂ ਜੱਗ-ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਚਲਾਇਆਂ ਦੇਸ਼ ਧੁੰਦ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦੇ ਸਾਲ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹਿੱਟ ਲਈ ਇਕ ਲੱਖ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਨਫਰੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲਾਈ ਗਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੌਜ ਜਿੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੌਜ ਕੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ! ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਫੌਜ ਨਾ ਵਰਤਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਉਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਵਰਗੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਮੁੱਚਾ ਖਿੱਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਮਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਰਮਾ ਵਰਗੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹਿੰਸਕ ਹਿੰਸਕ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿੰਦਦੇ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਖੁਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ-ਤਾਕਤ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਥਿਆਰ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤ ਤੱਕ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਮ 'ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਹੁਣ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਨਾਬਰ ਆਦਿਵਾਸੀ

ਪੱਚੀ ਮਈ ਨੂੰ ਫੁੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅੰਦਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੇ 'ਨਾਇਕ' ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ, ਸੂਬਾਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪਟੇਲ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ 27 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਥਾਪਤੀ ਬੁਖਲਾਈ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਕਰਮਾ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ-ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੋਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੈਰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ' ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ "ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ"। ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ "ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ" ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਨੀ ਬਾਬਾ ਨੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ "ਕਾਇਰਾ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ" ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ "ਸਾਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ" ਉੱਪਰ ਮਾਣ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਮੁਖੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ "ਨਕਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਸੌਤੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ"। ਭਾਜਪਾ ਤਰਜਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਕਸਲਵਾਦ "ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਜ਼ਰੀਏ ਤਾਕਤ ਹਥਿਆਉਣ ਦੇ ਨਕਸਲੀ ਅਕੀਦੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।"

ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਫੁੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ 3 ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ 8 ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ 'ਮੁਕਾਬਲੇ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਬੋਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ 20 ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਤਲ ਸਥਾਪਤੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਵੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝੀ। ਅੱਜ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਵਰਗੇ ਕਾਤਲ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਿਹੜੇ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਜੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਘਿਣਾਉਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ/ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸਥਾਪਤੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾਈ ਮੀਡੀਏ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ!

ਜਦੋਂ ਤਕ ਧੱਕ ਕੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਾਏ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ 'ਹਿੰਸਕ' ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਖਲਾਅ 'ਚੋਂ ਟਪਕਿਆ ਹਿੰਸਕ ਦੈਂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਬੂਟਾਂ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਤੋਂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਿਆਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁੱਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਦਰ ਹਕੀਕਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ-ਕੁੱਟਿਆ ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਬੰਦ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਤੇ ਲੁੱਟਣਾ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਘੋਰ ਨਾਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਉੱਸਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਹਲੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਨੌਜ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਿੰਸਾ ਅਮੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਮਾਤੀ ਵੰਡ ਆਧਾਰਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫ਼ੈਸਲੇ (ਜੁਲਾਈ 2011) ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੇ... .. ਦਰਅਸਲ, ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੈ।" ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਪੀ ਕੋਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਚੇਤੇ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਵਲੋਂ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਉਪਰ ਬੋਧੀ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹਿੰਸਾ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹੀ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰੀਕਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਬਸਤਰ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕਤਲੋਗਾਰਤ, ਸਾੜ-ਫੂਕ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ' (ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਹਿੰਮ) ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ (ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਹਿੰਸੇਦਾਰੀ ਨਾਲ) ਬੇਕਸੂਰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜੁਲਾਈ 2011 'ਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਾੜਫੂਕ ਅਤੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ ਦੀ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਹਿੰਮ' ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਐੱਸ.ਪੀ.ਓ. ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਤੱਥ ਹਨ ਕਿ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਰੋਹ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣਾ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਟਾਟਾ ਅਤੇ ਐੱਸ ਆਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਅਤੇ ਖਾਣਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਪਰ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ 'ਚ ਬਦਲਣਾ ਸੀ। ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਕੋਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, "ਇੱਥੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੰਤਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿਉ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਫੜਾ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਕੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣ।" ਇਸ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਹਿੰਮ' ਵਲੋਂ 2005-2007 ਦੌਰਾਨ 642 ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਸਾੜ ਕੇ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਸੈਂਕੜੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤੇ ਗਏ (ਪੁਸ਼ਬਾਕਾ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਵੀਹ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਤੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਵੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ), 996 ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਜ਼ਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੇ ਅਤੇ ਓਤਕ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਫ਼ਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀ, ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ 'ਚੋਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਵੱਧ ਰਸੂਖ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲੇ।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਸੁਭਰਾਸੂ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ 'ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਾਸੂ ਨਹੀਂ ਹੈ' ਛਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੇ ਆਮ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਉੱਪਰ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਫਰਸਪਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੁਨਬੇ ਦੇ ਕਈ ਨਾਬਾਲਗ ਨੌਜਵਾਨ ਮੂੰਡੇ ਕੁਤੀਆਂ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ ਦੀਆਂ ਘਿਣਾਉਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅੱਕ ਸਤ ਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਸਿਆਸਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਐਸਾ ਗੰਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੇ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ, ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਜਾਂ ਮੋਦੀ ਵਰਗਾ ਘਿਣਾਉਣਾ ਕਾਤਲ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਟੁੱਠੀ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਦੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਲਹਿਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਅਵਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਤੀਰੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਤਰੱਕੀਪਸੰਦ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਖਤਰਾ ਐਲਾਨ ਕੇ ਭੰਡਣਾ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤ ਰਾਹੀਂ ਕੁਚਲ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਕਰੇ ਮਾਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਰਾਜ-ਧਰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਾਣ, ਸਾੜਫੂਕ ਅਤੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਜਾਂ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤਪਸੰਦ "ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ" ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਹਿੱਤ 'ਚ ਸਥਾਪਤੀ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਨ। ਜੇ ਕਤਲ ਹੀ ਪੈਮਾਨਾ ਹਨ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫੁੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕਾਈ 'ਪਰਿਵਰਤਨ ਯਾਤਰਾ' ਅਤੇ 'ਵਿਕਾਸ ਯਾਤਰਾ' ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਹੜੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀਆਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ? ਮਾਓਵਾਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜਥੇਬੰਦ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਧਾਂਦਲੀ ਦੇ ਤਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਣੇ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸੱਤਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਗ੍ਰੀਨ ਹਿੱਟ ਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ (ਅਤੇ ਅਣਐਲਾਨੀ ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ) ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ "ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ" ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਨਹੱਕੀ ਜੰਗ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਕਿਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ "ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ" ਅਤੇ "ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਾਕਤਾਂ" ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ। ਜਮਹੂਰੀ ਗਿਲਾਫ਼ 'ਚ ਕਿਉਂਕਿ ਢਾਂਚਾਗਤ ਹਿੰਸਾ ਇਸ ਸਮਾਜੀ-ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਜੂਦ-ਸਮੇਠੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਅਟੱਲ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਦੋ ਕੰਮਾਂ ਜੋਗੀ ਜਨਤਾ

ਪੇਟੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਚੋਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ, ਪਈਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਘਾਟਿਆਂ ਦਾ। ਪੀ ਕੇ ਮੁਫਤ ਦੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰਾ, ਵਿਚ ਰੈਲੀਆਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਿਆਂ ਦਾ। ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ, ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਪਾਟਿਆਂ ਦਾ। ਵੇਲੇ ਵੇਟਾਂ ਦੇ ਲਾਰਿਆਂ ਮਗਰ ਲਗਦੇ, ਚੜ੍ਹਦਾ ਚਾਅ ਫਿਰ ਦਾਲ ਤੇ ਆਟਿਆਂ ਦਾ। 'ਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ, ਨਾਟਕ ਹੁੰਦਾ ਏ ਸੰਗਤ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨਾਂ' ਦਾ। ਜਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਹੀ ਹੁਣ ਕੰਮ ਰਹਿ ਗਏ, ਵੇਟਾਂ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ!

ਖੀਰ, ਚਰਖਾ, ਕੁੱਤਾ, ਢੋਲ...

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੌਣ ਕਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਇੰਜ ਕਰ। ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਹੁਆ' ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਵੀ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੁਣ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ 'ਰੱਬੀ ਗੁਣ' ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਰੱਬ ਵਾਂਗ ਹੀ 'ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਲਕ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹੀ ਸੋਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਰੇ ਕਿ ਬੰਦਿਆਂ, ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਇੰਜ ਕਰ। ਹਾਲੇ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਲੂਝੀਆਂ ਤੋਂ ਪਸੀਜ ਕੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਵੇਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਡਰਨ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਅਸੂਲ ਪੱਕਾ ਹੀ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸੀਹਤਾਂ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ ਸਭ ਦੀਆਂ, ਪਰ ਇਕ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਕੰਨ 'ਚੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਚੀਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ,

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ
ਜਦੁ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕਾ॥

ਅੱਧੇ ਏਕ ਨਾ ਲਾਗਈ

ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕਾ॥

ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਐਸੇ ਗਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਠੋਕਾ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਗੰਧਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਅਰਜੋਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੁਖਤ ਸਿਆਣੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ 'ਇਸਤਰੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਮੰਚ' ਬਣਾ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਚੀਨ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਮੋਹਰੇ ਧਰਨੇ ਮਾਰੇ, ਜਲਸੇ ਕੀਤੇ, ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ। ਕੁਝ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਕੇ ਦਾ ਦਰਦ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ

ਕੈਲੰਡਰ ਵੰਡੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਆਰੀਆਂ-ਕੱਤਰੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਣਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਰ ਤੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਟੁੰਬਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਗਦੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਧੋਣ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਵੀ ਲੱਚਰਤਾ ਵਿਰੁਧ ਧੁੰਆਂ-ਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਡੀਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲੀਲਤਾ ਆਸਰੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਤਰੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਮੰਚ ਵਾਲੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਕਰਨਗੇ; ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਸੁਧਰ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ। ਹਾਂ, ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ-ਦੋਖੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਝਵਾਨ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਕਿ ਕੁਝ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ 'ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ' ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਫੁਕਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਭਰਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਸਲੀਲ ਗਾਇਕੀ ਵਿਰੁਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੰਡੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਹਣਤ ਵਿਰੁਧ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਿਆਂ ਹੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਉਸੇ ਬਦਨਾਮ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ 'ਮੇਲਾ' ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੀ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਚਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ, ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਕਲਚਰਲ ਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਕੰਜਰਲ ਮੇਲੇ' ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ

ਬੱਕਦਾ, ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਖਾਸ ਗਾਇਕ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਲੱਚਰ ਗਾਇਕ ਨੂੰ 'ਵੀਜ਼ਾ' ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮੇਲਾ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜੁਝਦੀ 'ਹੈਲਪ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਇਕ ਹੋਰ ਫੁਕਰੇ ਗਾਇਕ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਕੀਲਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਗਾਇਕ ਦੀ ਫੁਹੜ ਗਾਇਕੀ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਤੌਬਾ ਤੌਬਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਆਹ ਕੁਝ ਹਜ਼ਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖਤ ਝਾੜਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਕਵਾਸ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਬਾਈਕਾਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?

...ਤੇ ਲਉ ਜੀ, ਇਧਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਵੱਡੀ 'ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ' ਵਜੋਂ ਛਪੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਹ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਵੀਜ਼ਾ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਗਾਇਕ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏਗਾ। ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਪਾਠਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸੋਧ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ 'ਅਨੋਖੀ ਤੇ ਅਦੁੱਤੀ'

ਫਿਲਮ ਦੀ ਮੁੜ ਕੋ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਾਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਅਣਬੱਕ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ।

ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰੰਗਲੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਉਹ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੋਮਾਇਸ਼ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਦੀ ਤੋਏ ਤੋਏ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪਧਾਰੇ ਉਸੇ ਗਾਇਕ ਨਾਲ ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਾਈਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਗਾਇਕ ਨੇ ਸ਼ਰਮੋ-ਸ਼ਰਮੀ ਇਕ-ਦੋ ਤੱਤੇ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁਆਫੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਹੀ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਗਾਇਕ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਦੋਹਰੇ, ਤੀਹਰੇ ਜਾਂ ਚੌਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਇਸ ਮੰਦਭਾਗੀ ਫਿਤਰਤ ਤੋਂ ਮਾਯੂਸ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪਾਠਕ ਹਉਕੇ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਉਹ ਹੱਡਬੀਤੀ, ਜੋ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਉਸ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ, ਇੱਥੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਕਿਤੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੂਹ 'ਤੇ ਪੇਡੂ ਕੁੜੀਆਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗ-ਪਿੱਛਾ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਰ ਹਾਂ, ਗੀਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਗੀਤ ਸੁਣਨਾ ਪਸੰਦ

ਕਰਨਗੀਆਂ? ਇਕ ਕੁੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, "ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਖੀਰ ਖਾਣੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਖੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਸੁਣਾ?"

"ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਭਰਾਵਾ, ਤੂੰ ਚਰਖੇ ਦਾ ਗੀਤ ਸੁਣਾ।" ਦੂਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਦੱਸੀ। ਅਖੇ-ਖੀਰ, ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਦਫਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾ। ਚੌਥੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਵੀਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੰਗੜੇ ਵਿਚ ਵੱਜਦਾ ਢੋਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ, ਤੂੰ ਢੋਲ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾ।

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਜਿਹਾ ਆਲਮ ਸ਼ਾਇਰ ਪੇਡੂ ਤੇ ਸਿੱਧਤ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਪੂਟੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਨਾ ਲਿਆ, ਆਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਰਮਾਇਸ਼ਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾਣ। ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਦੋਹਰਾ ਬੋਲ ਕੇ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ,

ਖੀਰ ਬਣਾਈ ਯਤਨ ਸੇ,
ਚਰਖਾ ਲਿਆ ਚਲਾ,
ਆਇਆ ਕੁੱਤਾ ਖਾ ਗਿਆ,
ਤੂੰ ਬੈਠੀ ਢੋਲ ਵਜਾ।

ਆਲਮੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ

(ਸਫਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਲਾਲ ਹੀ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ? ਨੀਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਐਤਿਮ ਹੱਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਕਲਾ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਇਹ ਕਲਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਇਹ ਨਿਜੀ ਖਪਤਵਾਦ ਦੀ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਦਾਰਦ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹੀਕਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦੀ ਚਿਣਗ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਡੀ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਤੇ ਇੰਦਾਂ ਮਾੜੇ ਧੀੜਿਆਂ/ਨਿਤਾਇਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਚੀਕ ਸਿਰਫ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਟਕ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਹਨ।

ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਡਲ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਕੋਲ ਹਨ। ਅਹਿਮ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਡੀ ਲਈ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਖਪਤਕਾਰ ਹਨ। ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤਵੱਕੋ ਕਰਨੀ ਕਿ ਉਹ ਸੋਸ਼ਿਤ ਤਬਕਿਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣੇ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਹਾਸੇਗੀਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਇਹ ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭੋਗਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਵਾਂਗ ਮਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਾਲਾ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਖਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਥੋਂ ਦੂਜੇ ਖਿੱਤਿਆਂ

ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਦਰ ਵੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਵੰਦਨਾ ਸ਼ਿਵਾ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੰਡੀ ਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ 'ਚ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਨੋਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੁੱਟ ਜੰਗਲ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੀ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਵੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ।

ਔਰਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਆਖਰੀ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਜਾਂ ਆਲਮੀਕਰਨ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਨਅਤ ਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਗਾਇਨ, ਕਲਾ ਜਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਵਾਪਰੀ ਤਰਾਸਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਢਾਂਚੇ, ਕੌਮੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਘੜਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿਰੁਧ ਭੁਗਤ ਰਹੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਢਾਂਚਿਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਕੰਮ-ਤੰਤਰ ਗਿਆਨ, ਕਲਾ, ਸੂਝ-ਬੂਝ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵੰਨਗੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਰਖਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਗਠਜੋਤ ਸਾਫਟ ਪਾਵਰ, ਅਰਥਾਤ ਨਵੀਂ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਮੰਦਭਾਗੇ ਰੁਝਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਇਰਾਕ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੀ.ਐਨ.ਐਨ. ਅਤੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਤੇਲ ਖਾਤਰ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹਨ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਸਨਅਤ ਨੇ ਜਿਥੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਪਤਕਾਰ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਪਤਕਾਰ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਔਰਤ ਸਰੀਰ

ਨੂੰ ਤਸੱਦਦ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹੱਦ ਤੱਕ 'ਖੂਬਸੂਰਤ' ਹੋਣ ਦੀ ਗੈਰਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਧਯੁ ਉਮਰ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਬਿਪਾਸਾ ਬਾਸੂ ਦੀ 'ਫਿੱਟ' ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਦਾ 'ਸਾਈਜ਼ ਜ਼ੀਰੋ' ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਤੀਜੀ ਉਦਾਹਰਨ ਮਾਂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਬਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਘਟੀਆਪਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਹ ਚੌਖਟਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੋਚਣ ਤੱਕ ਲਈ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰੇਡੀਐਡ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਸਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਪਿੱਤਰ ਮੁਖੀ ਤੱਕਣੀ ਅਤੇ ਮਰਦ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਡੀ ਹੈ। ਇਥੇ

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਤੱਕਣੀ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਡੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਕਾਇਦਾ-ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਸੰਵੇਦਨਾ, ਮਮਤਾ, ਕਲਾ ਤੇ ਸੁਹਜ ਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਦਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ, ਆਲਮੀਕਰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਪੀਤਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਰੂਹ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪਿਆਰ ਦਾ ਆਲਮੀਕਰਨ ਹੈ, ਦਰਦਮੰਦੀ ਦਾ ਆਲਮੀਕਰਨ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਦਾ, ਬੀਣ ਦਾ, ਜੀਣ ਦਾ ਆਲਮੀਕਰਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਆਲਮੀਕਰਨ ਹੈ।

ਖੇਤੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜੇ 7 ਏਕੜ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਾਊ ਹੈ।

ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ।

ਫੋਨ: (ਇੰਗਲੈਂਡ) 0044 7429 705 608

or email: khokarian007@hotmail.com

Agriculture Land For Sale

7 acres of prime agriculture land in Kartarpur near Railway Station for sale.

If interested please call

Ph: (UK) 0044 7429 705 608

or email: khokarian007@hotmail.com

Quick Stop 40, Oklahoma

Help Wanted

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ, ਡੀਜ਼ਲ ਤੇ ਕਾਰ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕਾਲ ਕਰੋ: 832-512-7172

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ
ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a
Home in Michigan
"Always Go with the Winner"

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com

**ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਦਸ ਮਿੰਟ ਵਿਚ
ਪਤਾ ਲਾਏਗਾ ਨਵਾਂ ਯੰਤਰ**

ਲੰਡਨ (ਬਿਊਰੋ): ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਸਸਤਾ ਹੱਥ ਯੰਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ 10 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਟੀਬੀ, ਮਲੇਰੀਆ, ਐਚਆਈਵੀ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਏਗਾ। 500 ਪੈਂਡ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕਿਊ-ਪੀਓਸੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਸੂਰਾਂ ਦਾ ਸੂਖਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਜੈਨੇਟਿਕ ਛਾਪ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨ ਬਿਹਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇਗੀ।

ਈਸਟ ਸੁਸੈਕਸ ਦੇ ਓਕਫੀਲਡ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਗੈਰੇਜ ਨੂੰ ਚੁਕਵੀਂ ਲੈਬਰਟਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਿਆਂ 37 ਸਾਲਾ ਜੋਨਾਥਨ ਓ'ਹੈਲੋਰਨ ਨੇ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਡੀਐਨਏ ਦਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸੈਪਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਰੋਗ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਸੈੱਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 'ਡੋਲੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਯੰਤਰ ਦੀ ਕਲੀਨਿਕਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪਰਖ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸ 'ਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

**AK Photographers
&
Videographers**

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ, ਮਹਿੰਦੀ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ
ਤੁਹਾਡੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਨੂੰ
ਵੀਡੀਉਗ੍ਰਾਫੀ/ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ।

ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖੋ।

- Live Show of Wedding & Ongoing Party with Projector
- Multi Cameras Shooting
- Family Posters, Couple Posters, Wall Posters & more items
- Online Client Access Room for our Valued Customers to view world wide
- Professional HD Photo & Cinematography.
- We also provide DJ & Dholi.

Call : 414-544-5328, 414-349-7437

www.akphotographers.com

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com **\$25 2,500 Minutes**

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ
ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ
✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋਂ
✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

800.914.1013 • 408.726.6103 • 408.659.9400

**Sky Entertainment
Photo-Video-DJ-**

Rated best in customer satisfaction
ਕਸਟਮਰ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

We Specialise in Karizma Album Making

ਫੋਟੋ, ਵੀਡੀਓ, ਡੀ ਜੇ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਡਰਨ ਫੋਟੋ
ਬੁਕ ਐਲਬਮ ਮੁਫਤ (ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ)

Free Modern Photo book Album with a Photo-Video-DJ package For Limited time only

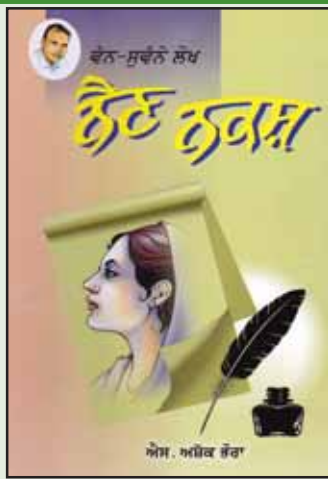
**Sky Entertainment- You can trust us with your memories
Serving all areas in Michigan-Ohio-Indiana-Illinois**

Call Gagan: 734-674-1854

www.skymademymemories.com

ਐਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੱਲੀ ਬਾਤੀ' ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ 'ਨੈਣ-ਨਕਸ਼' ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-695-4836, 510-512-3401, 847-359-0746

Syan Video Production, Inc.

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography (with flush mount album)
Live Video Display With Large Screens
DJ Service with Laser Lights
Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN (with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com or visit at: www.syanvideo.com

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣ... ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states. More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

- *Green Cards (Investor, Employment)
- *E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
- *Family Green Card, Fiancee Visa
- *Deportation Defense, VAWA, U Visa
- *Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
- *H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

FAMILY LAW

- *Divorce *Annulment
- *International Custody

INCORPORATIONS

- *International Contracts, Mergers
- *Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 21 H, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends & Evening Appointments Available

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

Punjabi Cultural Organization (PCO) Milwaukee, WI

Presents

Live Geeta Zaildar

ਗੀਤਾ ਜੈਲਦਾਰ

21 ਜੂਨ 2013

(ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਸਮਾਂ: ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ

June 21st, 2013 (Friday)

Time: 8PM to 11PM

@ Waukesha Expo Center

1000 North View Rd., Waukesha, WI

Table

VVIP: \$2000 VIP: \$1000

Regular: \$750 & \$500

Single Ticket: \$75 or \$50

ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ
ਮੁਫਤ
ਪਾਰਕਿੰਗ

PCO Members Contact:

Kulwant Singh Dhillon, Ph: 414-248-2992

Pawanjit Singh Hothi, Ph: 414-333-2902

Lally Sidhu, Ph: 414-788-9813

Satwinder Singh Pompi, Ph: 414-406-9016

Bretty Gill, Ph: 414-334-0047

For More Info., Please call: 414-334-0047 or 414-788-9813

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸ਼ਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

6ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

6 ਜੁਲਾਈ 2013 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Canton Sports Center - Victory Park: 46555 W. Michigan Ave. Rd., Canton, MI 48188 (Near Beck Rd.)

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-7500 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-6000 ਡਾਲਰ
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-4500 ਡਾਲਰ
ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ-3000 ਡਾਲਰ

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-2100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-1100 ਡਾਲਰ
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-500 ਡਾਲਰ

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-15

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-600 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-400 ਡਾਲਰ
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ 200 ਡਾਲਰ

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-2100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-1100 ਡਾਲਰ

ਸੌਕਰ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-2100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-1100 ਡਾਲਰ

ਯਾਰੋ ਫੜਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ-ਮਿਰਗ ਦੀ ਲੱਤ, ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨੱਕ, ਉਡਣੇ ਸੱਪ, ਕਬੂਤਰ ਚੀਨੇ।

***Free Entry *Free Food
*Free Entertainment**

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਬੱਡੀ ਰੈਫਰੀ: ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕਿੰਦਾ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ
ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

ਫੁਰਤੀਲੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਟੀਮ
ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏਗੀ

PSCA Committee Members and Gold Sponsors

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਥਿੰਦ

ਅਮਰੀਕ ਰਾਏ

ਸੁਖਵੰਤ ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ

ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ

ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ

ਬਲਕਾਰ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Karn Gill (Mela, Sponsors, Kabaddi, Soccer) 734-612-9984

Karmbir Singh (Mela, Volleyball) 734-558-3151

Arjun Gill (Kabaddi) 734-231-3576

Raj Jamarai (Kabaddi, Singer) 734-644-1010

Raj Nijjar (Cultural Program, Singer, Stalls) 734-637-7540

Organizing Committee

Amarjit Gill, Amrik Rai, Sukhwant Gill, Jaswinder Dhaliwal, Ravinder Thind, Raj Nijjar, Sukhdev Sekhon, Kulbir Gill, Sukha Sekhon, Balkar Gill, Kewal Gill, Manpreet Gill

WWW.PSCA-MI.COM

ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

Invited Honorable Public Officials

Gary Peters
US Congressman

Phil Lajoie
Canton City Mayor

Virg Bernero
Lansing City Mayor

Patrick Colbeck
Michigan Senator

Kurt Heise
MI Congressman

Diane Slaven
MI Congresswomen

Sam Singh
MI Congressman

ਸਾਡੇ ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਡਾ. ਸੱਈਅਦ ਤਾਜ

ਗੁਰਬਚਨ ਗੈਰੀ ਮਾਨ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਧੂ

ਰਤਨ ਸੇਖੋਂ

ਬਲਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਅਟਾਰਨੀ ਜੱਸੀ ਸਚਦੇਵ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਗੱਗੀ ਗਿੱਲ

ਅਮਰੀਕ ਮਾਹਲ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ

ਬਲਜੀਤ ਬੈਂਸ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਂ

ਸੁੱਖੀ ਨਰਵਾਲ

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ

ਚਰਨਜੀਤ ਰਸਟੀ

ਸਾਵਲ ਸਿੰਘ

ਸੰਠੂ ਪੂੜ

ਮਨਜੀਤ ਨੰਨਣ

ਰਣਵੀਰ ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਡਿੱਪਲ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੱਪੀ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ

ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ

ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਨੀਰਜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੰਧੂ

ਰੂਚਲ ਨਿੱਜਰ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ

ਸਤਿੰਦਰ ਸੁਸਾਣਾ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ

ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ

ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ: ਜਗਤਾਰ ਜੱਗਾ, ਹਰਪਾਲ ਸੰਘਾ, ਲਾਲੀ ਮਾਂਗਟ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਚਮੋਕਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਬਰਾੜ, ਦਲਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੇਲੀਆ, ਹਰਮੋਹਨਜੀਤ ਬੈਂਸ, ਅਜੈ ਗਰੇਵਰ, ਰੇਨੂ ਤੱਖਰ, ਰਾਣੀ ਸੈਲੂਨ, ਪੰਮੀ।

ਸਮਰਥਕ ਸੱਜਣ: (ਮਿਸ਼ੀਗਨ): ਤੇਜਕਰਨ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਸਤਵੀਰ ਸਵੈਚ, ਰਾਜ ਸਿਆਨ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਪਰਦੀਪ ਸੰਘਾ, ਸੁੱਖੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਲਾਲੀ ਮਾਂਗਟ, ਗੁਰਮੀਤ ਸੰਧੂ, ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਉਯਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢੋਲੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬੂ, ਦਲਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰ ਬੱਤਰਾ, ਜੌਲੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਦੇਵ ਮਰਾਹਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਵੀਰ ਭੱਟੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰਨਣ, ਲਾਲੀ ਰਣਵੀਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਰਿੰਕੂ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਰਸਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਬਲਬੀਰ ਵਿਰਦੀ, ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬੰਟੀ ਭੰਗੂ, ਜਗਦੇਵ ਗਰੇਵਾਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸੇਠੀ।

(ਸ਼ਿਕਾਗੋ): ਸਤਿੰਦਰ ਸੁਸਾਣਾ, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ, ਅਮਰਦੇਵ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਲਵਦੀਪ ਦੁੱਲਤ, ਅਜੈਬ ਲੱਖਣ, ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਾ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਅਜਮੇਰ ਪੰਨੂ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਟੋਨੀ ਸੰਘੇੜਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ, ਬੇਅੰਤ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਮਨਜੀਤ ਧਨੋਆ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਲੜਾ, ਰਛਪਾਲ ਖੰਗੂੜਾ, ਠਾਕਰ ਬਸਾਤੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਮਾਗੋ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਠ।

(ਇੰਡੀਆਨਾ): ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਦੇਵ ਸੱਲੂਂ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤੜਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਲਾਲੀ ਸਿੰਧੂ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ।

(ਓਹਾਇਓ): ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ, ਇਕਬਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਹਿੰਦਰ ਭੇਲਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੱਗ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਦਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਮੁਖਤਾਰ ਨਿੱਜਰ।

(ਵਿੰਡਸਰ, ਓਂਟਾਰੀਓ): ਗੁਰਬਖਸ਼ ਭੁੱਲਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰਮ ਗਰੇਵਾਲ, ਜੀਵਨ ਗਿੱਲ, ਜੈਸਨ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਵਾਹਿਦ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਦੋਲਾ, ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ।

ਸਮਰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ), ਐਨ ਵਾਈ ਐਕਸ ਕੰਪਨੀ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਐਚ ਓ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ, ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ।

ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ !

ਸਾਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸਵਾ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਕਫ਼ੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਥੇਰੀ ਮਾਅਰਕੋਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਪੱਖੋਂ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ੀਰੋ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 14 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜ ਵੱਡੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਹਨ। ਆਉਂਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਢਾਈ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਅਕਸਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 14 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ

ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਵੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮਾਰਚ 2012 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਵੱਡੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ, ਦਸੂਹਾ ਉਪ

ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ, ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ

ਮੋਗਾ ਉਪ ਚੋਣ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮੁੱਚਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਬਜਟ

ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਸੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਰੁਕੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫਾਈਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੜਨੀਆਂ ਹੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫਰਵਰੀ ਤੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਜੁਗਾੜ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਵੈਟ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮਹਿਜ਼ ਚਾਰ ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਵਧ ਸਕੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਕਣਕ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਵਿਭਾਗ ਚੋਰੀ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਵੈਟ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਟੀਚਾ 18 ਫੀਸਦੀ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਮੰਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਸੀਬੀਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਿਣੀਮਿਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾਤਕੂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੰਦਾਨਾ ਉਰਫ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਖਾਤਕੂ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਜਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਡੀਆਈਜੀ ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ 13 ਅਗਸਤ,

1994 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਮਜੀਠਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੋਪੜ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਮਰਾਨਗਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸੁਖਪਾਲ ਨੂੰ ਖਾਤਕੂ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੱਸ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ 2007 ਵਿਚ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੁਖਪਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਦੋਆਬੇ 'ਚ ਵਾਪਸੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਸਪਾ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਦੋਆਬੇ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਆਬੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਬਸਪਾ ਨਾਲ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕੀਤੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਜਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ-ਭੈਅ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਣੇ ਸਨ।

ਲੰਘੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋਆਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਸਫਾਇਆ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਰਗੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਾਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚ ਰੱਖ

ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਦਮਪੁਰ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ 17 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ-

ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ 10 ਸੀਟਾਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕੋਦਰ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ 18 ਸੀਟਾਂ

'ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨੌਂ ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ-ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਪੂਰਬੀ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ-ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ 13 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ 10 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਇਕ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਡਾਉਣੀ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਬੀਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਡਰ-ਭੈਅ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸੂਝ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਜਲੰਧਰ ਪੱਛਮੀ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ 22 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਆਗੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਇਸ ਲਈ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਬਸਪਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਦਮਖਮ 'ਤੇ ਇਹ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਨਬਾਪੂਸਤੀ ਭਾਰੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਨਬਾਪੂਸਤੀ ਭਾਰੂ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨੂੰਹਾਂ, ਪੁੱਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਮ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਾਖਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੇਅਰਮੈਨੀਆਂ ਤੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅੱਖ ਟਿਕਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਜਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਚੋਣ

ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਵਾਈ ਯੁਵਰਾਜ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੋਨੂ ਲੰਗਾਹ, ਮੁੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਸਕੱਤਰ ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਦਾ ਭਰਾ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਵਿਧਾਇਕ ਚਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓ, ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਵਨੀਤ ਕੌਰ, ਵਿਧਾਇਕ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ, ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਯਾਲੀ ਦਾ ਭਰਾ ਹਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਯਾਲੀ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੋਧੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ

ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀਆਂ ਚੇਅਰਮੈਨੀਆਂ ਦੇ ਇਹੋ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਮਲੂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਬਠਿੰਡਾ, ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੋਧੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਵੱਲੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਚਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਸਾ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਯਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਬੁਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੋਰ-ਮੋਰੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦਲਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਤੋਂ ਤਿਆਗਿਆ ਗਿਆ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਯਾਲੀ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣੇ ਤਾਂ 2012 ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2012 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ

24 ਘੰਟੇ ਸੁਣਨ ਲਈ

Dial 832.551.5029 Ext. 4

www.GurbaniRadio.org

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ

24 ਘੰਟੇ ਸੁਣਨ ਲਈ

Dial 832.551.5029 Ext. 3

www.NonStopPunjabi.com

Uniting Punjabi's All Over

www.PunjabiRadioUSA.com

408-272-5200

DIAL TO LISTEN:

US: 832-551-5029 | 605-475-6868 | 712-432-5838 (METRO PCS)

UK: +44 203-519-0455

GERMANY: +511 80-90-40-41

NEW PROGRAM: TODAY IN SIKH HISTORY | ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ DAILY | ਰੋਜ਼ਾਨਾ 9AM | 12PM

LIQUOR STORE GAS STATION

INSURANCE

Call to check our lowest rates for Auto • Home • Health • Life. You won't believe It.

Licensed in: Alabama • Arkansas • Arizona • California • Colorado • Connecticut • DC • Georgia
Florida • Idaho • Iowa • Indiana • Illinois • Kansas • Louisiana • Maryland • Mississippi • Michigan
Minnesota • Nevada • New Jersey • New York • New Mexico • Oregon • Ohio • Oklahoma
Pennsylvania • Texas • Utah • Virginia • Vermont • Washington • Wisconsin

Gas Stations, Repair Shops,
Liquor/Grocery Stores,
Restaurants, 99 Cent stores,
Hotels & Motels

CALIFORNIA ADMITTED COMPANY WITH A RATING (EXCELLENT, A-) BY AM BEST

Give us a Call for a Free Quote

Toll Free **800.954.5409**

LiquorStoreGasStationInsurance.com

Ph: 408.272.2500 Fax: 408.272.2670

3750 McKee Rd., Suite A • San Jose, CA 95127

www.LiquorStoreGasStationinsurance.com is wholly owned by Khalsa Insurance Agency, Inc. CA LICENSE #0F89805

ਸਿਨੇਮਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਮੇਲ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ

ਸਾਲ 2013 ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ। ਬਲਰਾਜ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਯੂਥਿਸਟਰ ਸੀ, ਦਾ ਜਨਮ ਪਹਿਲੀ ਮਈ 1913 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂਈਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵੀ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਲਿਖਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਤਾਂ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਲਰਾਜ ਅਜਿਹਾ ਕਾਮਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣ ਕੱਟ ਕੱਟ ਕੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖ ਸਕਿਆ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਦਾਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਣਦਾਰ ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੁਮੇਲ ਬਿਠਾਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਰਗੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਣਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਬਲਰਾਜ ਚੰਗੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਿੰਡੀ ਕਰ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਪੜ੍ਹਨ ਪੁੱਜਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਡਿਗਰੀ ਫੁੰਡੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਪਿਤਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਂਭਣਾ। ਇਸ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਏ। ਖੈਰ! ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਦਮਯੰਤੀ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਵੱਲੋਂ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਮਯੰਤੀ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਦਮਯੰਤੀ ਬਹੁਤ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਆਣ ਬੈਠਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀਨਿਕੇਤਨ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਸਥਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣੀ। ਬਲਰਾਜ ਅਤੇ ਦਮਯੰਤੀ ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਨੇ ਉਛਾਲਾ ਮਾਰਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਹੀ ਇੰਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਕਿ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਲਰਾਜ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਆਖੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਿਭਾਈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਰਲੀ-ਟਾਵੀਂ ਹੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫਰਨਾਮਾ' ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਉਹ ਨਾ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ

'ਧਰਤੀ ਕੇ ਲਾਲ', 'ਦੂਰ ਚਲੋ' ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਫਿਲਮ 'ਧਰਤੀ ਕੇ ਲਾਲ' ਕੇ.ਏ. ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1953 ਵਿਚ ਜਦੋਂ 'ਦੋ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ' ਫਿਲਮ ਆਈ ਤਾਂ ਬਲਰਾਜ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਅਸਮਾਨੀਂ ਜਾ ਚੜ੍ਹੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਿਮਲ ਰੌਇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਕਾਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਕੇ ਸਟੇਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ।

ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੇਖਕ ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਨਾਵਲ 'ਤਮਸ' ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਪ੍ਰੀਕਸ਼ਿਤ ਸਾਹਨੀ ਖੁਦ ਅੱਛਾ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਸਨ-ਸਨੋਬਰ ਅਤੇ ਸ਼ਬਨਮ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਬਰੇਸੇ ਸ਼ਬਨਮ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਇਸੇ ਗਮ ਨਾਲ ਘੁਲਦਿਆਂ 13 ਅਪਰੈਲ 1973 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ।

-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਫੀਚਰਜ਼

ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸਫਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਮੇਰਾ ਰੂਸੀ ਸਫਰਨਾਮਾ' ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਡਾਣ ਦੇਖਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਮੇਰੀ ਗੈਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਡਾਇਰੀ', 'ਕਾਮੇ', 'ਮੇਰੀ ਫਿਲਮੀ ਆਤਮਕਥਾ' ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਬਿਏਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜੋ ਛੋਟੇ ਨਾਂ 'ਇਪਟਾ' ਕਰ ਕੇ ਵੱਧ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ, ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਮਿਸਾਲੀ ਸੀ।

ਬਲਰਾਜ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ 1946 ਵਿਚ 'ਇਨਸਾਫ' ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ।

ਮਈ ਦਿਵਸ ਬਨਾਮ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ

ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ ਦੇ ਦਿਨ ਜਿਹੜਾ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੀ ਹੈ, ਬਹਿਰੁਪ ਆਰਟਸ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। 'ਏ ਟ੍ਰੀਬਿਊਟ ਟੂ ਹਿਜ਼ ਬਰਥ ਸੈਂਟੇਨਰੀ' ਤਹਿਤ ਇਹ ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਅਨਵਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਦੋ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ' ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਲੀਡ ਰੋਲ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ ਨਿਰੂਪਾ ਰਾਏ ਦਾ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

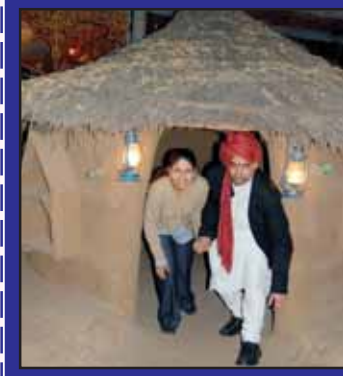
'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਧੀਆ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 8 ਜੂਨ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-67

ਕਲਾਕਾਰ ਹਥ ਲੈ ਕੇ ਪੈਨਸਿਲ ਖਾਕਾ ਪਿਆ ਬਣਾਵੇ, ਰੰਗ ਭਰਕੇ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਊ 'ਆਰਟ' ਦੇ ਬਲਿਹਾਰੇ! ਨਾਲ ਕੈਮਰੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਆ ਫੋਟੋ ਪਲਾਂ 'ਚ ਲਾਹੀ, ਹਸਤ-ਕਲਾ ਤੇ ਕਲਾ-ਮਸ਼ੀਨੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-65

ਇਹ ਹੈ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਪੁਰਾਣਾ। ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਕੱਖ-ਕਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ, ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਦੀ ਮਹਿਲਾਂ ਜਿਹਾ ਇਹੀ ਠਿਕਾਣਾ। ਭੁੱਲੇ ਨਾ ਵਿਰਸਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣਾ, ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸਮਝਦਾਰ ਤੇ ਸਿਆਣਾ। -ਗੋਰਾ ਪੁਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਫੋਨ: 718-690-8403

ਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਰੀ ਮਰਦ ਰਵਾਇਤੀ ਪਹਿਨੇ ਵਸਤਰ ਨਾਰੀ ਫੈਸ਼ਨ ਮਾਰੀ! -ਫਕੀਰ ਚੰਦ, ਸੈਂਪਲਾ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-64

ਝੁੰਗੀਆਂ ਛੱਪਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਈ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰੇ, ਰੁੱਖੀ ਸੁੱਕੀ ਖਾ ਕੇ ਲੋਕੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਫੋਟੋ ਬਣੀ ਪਿਆਰੀ, ਛੱਪਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਂਟ ਕਮੀਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਨਿਆਰੀ। ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਮਹਿਲਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਨਰਕ ਬਣਾਇਆ, ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਸਮਾਂ ਜੋ ਝੁੰਗੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ। -ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਆਖ ਕੇ ਕੱਚੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਹੋਜ ਜਿਹਾ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਟੁਟਾ, ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਏ ਬੱਸ ਬੀਤੇ ਦੀ ਨਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਮਨ ਪੁਚਾਉਂਦਾ ਏ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਨਾ ਰਹੇ ਤ੍ਰਿੰਜਣ, ਨਾ ਉਹ ਕੁੜੀਆਂ, ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਾਵਣ ਖਾਤਰ ਜੋ ਜੁੜੀਆਂ। ਨਾ ਰਹੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਚਰਖੇ, ਨਾ ਰਹੀਆਂ ਸੋਠੇ ਦੀਆਂ ਮੇਖਾਂ। ਮਾਹੀ ਕਿੱਥੋਂ ਯਾਦ ਆਵੇਗਾ, ਬਿਨ ਚਰਖੇ ਤੋਂ ਕਿਸ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ। ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿੰਜਣ ਪੱਤਣਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਪਰਤੇ ਕਦੇ ਨਾ, ਮੁੜ ਨਾ ਜੁੜੀ ਢਾਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੌੜਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਹੈਰੋਇਨ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਪੰਜਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਹੈਰੋਇਨ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪਾਕਿ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਾਉਡਰ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੰਬਈ ਤੇ ਦੁਬਈ ਰਸਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵਿਕਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਪਾਕਿ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੋਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਤੋਂ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਪਾਠੀਆਂ ਤੇ ਰਾਹਦਾਰੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪਾ ਕੇ ਮੁੰਬਈ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 13 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛ ਹੈਰੋਇਨ ਨੂੰ ਯੂਰਪ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਡੇਢ ਸੌ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹਵਾਲਾ ਰਸਤੇ ਵਾਇਆ ਦੁਬਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਿੱਛੇ 'ਸਰਗਨੇ' ਕੇਵਲ 50 ਕੁ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਕੈਰੀਅਰ ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪੈਸੇ ਦੀ ਛਣਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਾਠੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਆਦਾਨ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਓਹਲਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਪਾਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਸਿਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੋਬਾਈਲ ਟਾਵਰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਪਾਕਿ ਸਿਮਾਂ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਾਠੀ ਨਸ਼ੀਲੀ ਖੋਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨ ਮਿਥਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜ ਉਥੇ ਹੀ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਖੋਪ ਜੋ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਪਾਈਪ ਰਾਹੀਂ ਉਧਰੋਂ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਇਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀ ਸਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਪਾਠੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮੋਬਾਈਲ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠੀ ਕੋਲੋਂ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਬਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦਾ ਵਿਚੋਲਾ ਪਾਕਿ ਤੋਂ ਆਇਆ ਮੋਬਾਈਲ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠੀ ਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪੁੰਨ ਹਨ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦੀ ਫੋਰਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਓਧਰੋਂ ਨਸ਼ਾ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਿਆਂ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਭੇਜਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਜੀ ਗੁਪਤਾ ਆਈਪੀਐਸ ਦਾ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਨੌਂ ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਸਮੇਤ ਫੜੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਫੜੀ ਗਈ ਹੈਰੋਇਨ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਵਧੀ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਂਘਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈਰੋਇਨ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 278 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਬੀਐਸਐਫ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 700 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 500 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਹੈਰੋਇਨ 94 ਫੀਸਦੀ, ਕੋਕੀਨ 255 ਫੀਸਦੀ, ਸਮੇਕ 17 ਫੀਸਦੀ ਤੇ ਸੁਲਫਾ 1000 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2011 ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ 72 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦਕਿ 30 ਸਤੰਬਰ, 2012 ਤੱਕ 140 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2011 ਨਾਲੋਂ ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ 94 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ (68 ਕਿਲੋ) ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੋਕੀਨ ਵੀ 255 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਬੇਨਕਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਡੀਜੀਪੀ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਸਸੀ ਕਾਂਤ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਪਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ

ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਤੇ ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਬਕਾ ਡੀਜੀਪੀ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀਜੀਪੀ ਹੁੰਦਿਆਂ 10 ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਕਥਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਸੀ

ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ

ਕਾਂਤ ਨੇ 185 ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚੀ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ

ਚੱਲੇ ਆਏ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਸੂਚੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਪਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸ ਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ

ਨੌਜਵਾਨੀ ਲਗਾਤਾਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਦਿਆ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਡੀਜੀਪੀ ਸਸੀ ਕਾਂਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ ਜਾਰੀ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਭ ਦਾਅਵੇ ਖੋਖਲੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬਣੇਗੀ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਕੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੋ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਵਿਖੇ ਯਾਦਗਾਰ ਉਸਾਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਢੁਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਆਰਕੀਟੈਕਟਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬੇਦੋਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਤਾਂ

ਕਰਵਾਇਆ ਹੀ ਸਗੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਣੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਯਾਦਗਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਏਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2013-14 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ਰਧਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਤਰਜ 'ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਲਾਇਟਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਾਇਣ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।

‘ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਵੇ’

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਖੇ ਲਾਏ ਇਤਿਹਾਸ ਬੋਰਡ ਉਪਰ 13 ਅਪਰੈਲ, 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਰੱਖੇ ਨਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਿਹਾਸ ਬੋਰਡ ਉਤੇ 13 ਅਪਰੈਲ, 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬੋਰਡ ਦੀ ਥਾਂ ਇਥੇ ਸਕਰੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਸੰਕਲਪ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਾਏ ਗਏ ਬੋਰਡ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਉਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰ, ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਡਿਫ਼ਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਠਾਹਰਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ, ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ।

ਗੋਣਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕ, ਲੋਕਾਈ ਵਿਚੋਂ ਉਠੇ ਸੂਰਮੇ

ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਚਾਚੀ, ਤਾਈ, ਭੈਣ, ਭਾਬੀ ਆਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਛਕਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅਨੀਦਰਾ ਹਾਂ। ਫਸਲ ਵਿਚ ਟਾਹਲੀ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਪੈ ਕੇ ਅੱਖ ਲਾ ਲਵਾਂ। ਨਿਗੂ ਰੱਖਿਓ। ਜੇ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਬੰਦਾ ਦੂਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਦਿੱਸੇ, ਝੱਟ ਜਗਾ ਦਿਉ।” ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਉਹਦਾ ਚਿੱਠਾ ਲਿਖਿਆ। ਦਲੇਰ ਉਹ ਬੜਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਅੱਗੇ ਘੋੜੀ ਉਤੇ ਤੁਰਲੇ ਵਾਲਾ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤੇ ਪਿਛੇ ਸਿਪਾਹੀ। ਝਾੜਾਂ ਉਹਲਿਉਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਠਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵੱਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਗੋਲੀ ਪਗ ਦੇ ਕੁੱਲੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਚ ਤਾਂ ਗਿਆ, ਪਰ ਘੋੜੀ ਅਚਾਨਕ ਹੋਏ ਖੜਕੇ ਤੋਂ ਤੁਝਕ ਕੇ ਹਿਣਕਦੀ ਹੋਈ ਭੱਜ ਤੁਰੀ। ਮਗਰੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਭੱਜ ਪਏ।

ਮਾਰਿਆ ਵੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਲੇਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਪੁਲਿਸ, ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, “ਭਜਦੇ ਕਿਧਰ ਓ, ਰੁਕੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਭਾੜੇ ਦੇ ਲੜਾਕਿਓ। ਦਿਖਾਵਾਂ ਬੋਨੂੰ ਦੇ ਦੋ ਹੱਥ!” ਇਉਂ ਹੀ ਅੱਗੇ-ਪਿਛੇ ਪਿੱਥੇ ਆ ਵੜੇ। ਡਰਦੇ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਲੁਕ ਕੇ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਪਰ, ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸਨ, ਉਹਦਾ ਬਹੁ-ਪੜਾ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਦੱਸ, ਹੱਥ-ਦੱਬ ਅਤੇ ਖਿਚ-ਧੂਹ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਜੇ ਸੱਜਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਆਮ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਪਿੱਥੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਛੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਬਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿੱਸਾ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਸੁਣ ਕੇ ਦਰਬਾਰਾ ਡਾਕੂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਲਗਦਾ ਤੇ ਮਾਈ ਉਤੇ ਹਾਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਡੁਬਦੇ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਇਕ ਮਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਗਠੜੀ ਚੁੱਕੀ

ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖ ਇਕ ਰਾਹੀ ਬੋਲਿਆ, “ਮਾਈ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਹੌਲੀ ਤੁਰ, ਆਬਦੀ ਬੁੱਢੀ ਉਮਰ ਦੇਖ, ਏਨੀ ਕੀ ਆਫ਼ਤ ਆਈ ਐ!” ਲੋਕ ਸਿਰੇ ਦੇ ਭੋਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੋਲੀ, “ਵੇ ਭਾਈ, ਸੁਣਿਐ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਿੜੀਆਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੜਾ ਛੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦਰਬਾਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਐ। ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਟੂਮ-ਟਾਕੀ ਲੈ ਕੇ ਮੰਡੀਓਂ ਤੁਰਦੀ ਨੂੰ ਕੁਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।” ਰਾਹੀ ਨੇ ਡਰੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਐਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਦਰਬਾਰਾ? ਲਿਆ ਮਾਈ ਗਠੜੀ ਦਾ ਭਾਰ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ, ਇਥੋਂ ਨਿਕਲ ਚੱਲੀਏ!”

ਮਾਈ ਦੀ ਗਠੜੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਰਾਹੀ, ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਮਾਈ। ਜਦੋਂ ਮਾਈ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਆ ਗਈ, ਰਾਹੀ ਗਠੜੀ ਫੜਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਲੈ ਬੇਬੇ, ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਤੇਰਾ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਟੂਮ-ਟੱਲਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਜਾ। ਐਹ ਪੈਸੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸ਼ਗਨ ਪਾ ਦੇਈ। ਨਾਲੇ ਕਮਲੀਏ ਐਵੇਂ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਰਿਹਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਹੀ ਛੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦਰਬਾਰਾ ਹਾਂ!” ਗਮੰਤਰੀ ਭਲਾ ਅਜਿਹੇ ਭਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਾਉਣ! ਤੇ ਸਾਡਾ ਬਾਲ-ਮਨ ਭਲਾ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕੂ-ਲੁਟੇਰੇ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਦਾ!

ਗੰਗਾ ਵਾਲੇ ਬਖੜੇਰੇ ਦੇ ਸਹੁਰੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਾਨੀ ਜਾ ਮਾਰੀ, ਅਖੇ ਮੁੰਡਾ ਵੈਲੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਮੰਗੇਤਰ ਭਾਗਭਰੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਮੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਗਭਰੀ ਨੇ ਅਣਦੇਖੇ ਬਖੜੇਰੇ ਨੂੰ ਆਪ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੰਗਣੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਹਾਂ, ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾ। ਬਖੜੇਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵੱਟ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ, ਮਾਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਜਾਹ ਪੁੱਤ ਬਖੜੇਰਿਆ, ਕੁਛ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਹ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬੜੀ ਆਮ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਲੱਡੇ ਉਠ ਨੂੰ ਥਾਪੀਆਂ ਦੇਵੇ, ਮਾਂ ਬਖੜੇਰੇ ਦੀ! ਬਖੜੇਰਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੂਹ ਕੋਲ ਬੋਤਾ ਜਾ ਬਹਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਭਾਗਭਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਗਭਰੀ ਆਪ ਹੀ ਲੱਖਣ ਲਾ ਕੇ ਆਈ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੌਣ ਹੈ ਤੂੰ ਬੋਤੋ ਵਾਲਿਆ? ਤੇ ਇਥੇ ਕੀਹਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਐ?” ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ “ਮੈਂ ਗੰਗਾ ਵਾਲਾ ਬਖੜੇਰਾ, ਆਬਦੀ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ” ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਭਾਗਭਰੀ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੋਤੋ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੀ। ਇਹਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕੁਛ ਸਮਝਦਾ, ਬਖੜੇਰਾ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਔਹ ਗਿਆ, ਔਹ ਗਿਆ! ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਖੜੇਰਾ ਸਾਨੂੰ ਰਾਂਝਾ ਲਗਦਾ ਤੇ ਭਾਗਭਰੀ ਹੀਰ!

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਖੜੇਰੇ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਕੀਲ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦੱਸੋ, ਜਿਥੋਂ ਬਖੜੇਰੇ ਨੇ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਭੁੱਜੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਕਾਫੀ ਥਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਟੋਹੀ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਗਭਰੀ ਚੱਕੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਈ ਹੈ। ਜੱਜ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਧਰਤੀ ਨੇ ਤੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ? ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ, ਜੇ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੌੜਾ ਡਿੱਗ ਕੇ ਟੁਟਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਠੀਕਰੀਆਂ ਇਥੇ ਖਿੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਭਾਗਭਰੀ ਨੇ ਤੌੜਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਖੜੇਰੇ ਦੇ ਉਠ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਬਖੜੇਰਾ ਬਰੀ ਕਰ ਕੇ ਭਾਗਭਰੀ ਉਹਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸਮਾਉਂਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਡਾਕੂ ਬਣਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਪੁੰਨ-ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ।

ਅੰਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਗਹਿਰੀ ਭਾਗੀ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸਾਹਮਣੇ ਫਾਹੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਹੇ ਦੇ ਚਸਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਅਨੋਖੀ ਘਟਨਾ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੌਤ ਦੇ ਤਖਤੋ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ, ਜਨਾਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਕਲੀ ਹੀਰ ਦੀ ਲਾ ਲੈਣ ਦਿਓ! ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ ਤੋਂ ਉਹਨੇ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਕੰਨ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਲਾਰੀ, ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬੂਟੇ ਉਤੇ ਖਲੋਤਿਆਂ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸਿਮਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕਲੀ ਲਾਈ ਜਦੋਂ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਭਾਲਦੀ ਥੱਕੀ-ਟੁੱਟੀ ਹੀਰ ਇਕ ਜੰਡ ਹੇਠ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੰਡ ਦਾ ਬਿਰਫ਼ ਉਹਨੂੰ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੂਰੀ ਲੰਮੀ ਕਲੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਉਸ ਦਾ ਅੱਗਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ,

ਤੇਰਾ ਰਾਂਝਾ ਹੀਰੇ ਨੈਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਉਹਦੀਆਂ ਵੰਝਲੀਆਂ ਰਕਾਨੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਰੀਆਂ। ਨਾ ਉਹ ਵੰਝਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗੀਆਂ, ਨਾ ਉਹ ਵੰਝਲੀਆਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮਲਾਹਾਂ ਫੜੀਆਂ। ਮੈਂ ਜੰਡੋਰਾ ਝੁਕ ਕੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਪਲਮੂਣਾਂ ਵਿਚ ਅੜੀਆਂ। ਕਬਰ ਜਨਾਜਾ ਠੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਚਾਕ ਦਾ, ਉਤੇ ਮਿੰਨ੍ਹੀਆਂ ਮਿੰਨ੍ਹੀਆਂ ਪਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਕਣੀਆਂ। ਝਾੜ ਬੇਲਾ ਰੋ ਕੇ ਨੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਕਾਣ ਲਾਹ ਗੀਆਂ ਨੀ ਇੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ।

ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਤੇ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਅਜਿਹੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੋਮਾ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ।

ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਆਦਿਵਾਸੀ

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂ-ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰੋਧੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 20 ਮਈ ਨੂੰ ਅਣਮੰਗੇ ਤੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਝੱਖੜ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਟੇਟ ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਕਸਬੇ ਮੂਰ ਵਿਚ ਪਲਾ-ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਮੁਢਲੇ ਸਕੂਲ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ 1980 ਵਿਚ ਬਿੜਾਏ ਪਲ ਚੇਤੇ ਆ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਸੱਦਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕੀ ਵੇਖਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1973 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਕਾ ਅੰਡੇਮਾਨ ਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਨ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ ਤਾਂ ਮਿਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਤੁਲਸਾ ਤੱਕ ਦੀ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣ ਅਤੇ ਤੁਲਸਾ ਤੋਂ ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਦੀ ਕਾਰ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚਿਰੋਕੀ ਕੌਮ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ। ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਣਾ ਲੱਗਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ,

ਕੱਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕ ਹੈ,
ਸਭ ਕੋ ਵੇਵਣ ਹਾਰ।
ਦੇਦਿਆਂ ਟੋਟ ਨਾ ਆਵਈ,
ਅਤੁਟ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ।
ਜਿਸ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਖਾਵਣਾ,
ਤਿਸ ਕਹੀਏ ਸ਼ਾਬਾਸ।
ਮੈਨੂੰ ਘੜੀ ਦੀ ਘੜੀ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਹ ਜੰਗਲ ਦਿਖਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਸੈਲਸਬਰੀ, ਜਾਰਜੀਆ, ਅਲਬਾਮਾ ਤੇ ਟੈਨੇਸੀ ਵਾਦੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ

ਆਦਿਵਾਸੀ ਚਿਰੋਕੀ

ਆਏ ਦਿਨ ਅੱਗ, ਝੱਖੜ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਜੱਦੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਚੇਤੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਾਪੂਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਟਰੇਟ ਨਾਂ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕੇ ਕਮਰੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਬਣਾ

ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

20 ਮਈ ਵਾਲੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਹੀ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ ਚਾਰ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਗਤੀ ਵਾਲੇ ਝੱਖੜ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢਿਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੋਂ ਵਾਈ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਜੌਪਲਿਨ ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਗਣੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋਈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਏਨਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨਾ ਐਤਕੀ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਝਖੜ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਤੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਅਤੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨਕਸ਼ੇ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਦਿਲ ਕੰਬਾਉ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭਿਆ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਸਮੇਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਰਿਆ।

ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਏ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰੇ। ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਸੰਦ ਅਤੇ ਚੌਕੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇਪਨ ਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਵਾਰਸ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤਖਤਪੋਸ਼, ਰਜਾਈਆਂ, ਮੰਜੀ, ਪਘੁੰਡੀ, ਖੁਰਪਾ, ਦਾੜੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ

ਨੀਲਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਸਾਂਝੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਚਿੱਠੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣੀ।

‘ਹੁਣ! ਮੈਂ ਆਈ-ਨੋ-ਲੀ ਹਾਂ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗਿਰਦੀ (ਕੋਈ ਲਾਵਾਰਸ) ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਠਾਈ ਡਾਲਰ ਬਣੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੀਹ ਡਾਲਰ ਸਹਾਇਤਾ ਫੰਡ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੋ ਡਾਲਰਾਂ ਬਦਲੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਟ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਈ-ਨੋ-ਲੀ ਖੁਦ ਵੀ ਢਿੱਲਾ ਹਾਂ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਨੀ-ਲੋ-ਸੀ ਕਾਫੀ ਬੀਮਾਰ ਹੈ। ਸੁ-ਲੋਅ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਸੇਵਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਬੱਸ! ਬੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਚਿੱਠੀ ਉਡੀਕਦੇ ਹੋਵੋਗੇ। ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ!’

ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਸੌ ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਦੋਂ ਵਾਲੇ ਤੀਹ ਡਾਲਰ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਖੂਬੀ ਇਹ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹਰ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ‘ਹੁਣ’ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ।

ਇਕ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੀ। ਕਾਲਾ ਕੋਟ, ਨੀਲੇ ਕਪੜੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਪੇਟੀ ਵਾਲੀ ਵਰਦੀ, ਡੱਚ ਅੰਗੀਠੀ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਡੱਚ ਅੰਗੀਠੀ, ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਜਿੰਦਰਾ, ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ ਹੱਲ, ਕੁਹਾੜਾ, ਖੁਰਪੀ, ਦਾੜੀ। ਦਾੜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

20 ਮਈ ਦੇ ਝੱਖੜ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਵਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਉਤੇ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰੋਧੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਉਤੇ ਵੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: (ਕਰੋਧੀ ਤੇ ਕਵੀ)
ਸਾਹਿਲ ਪੇ ਕਿਤਨੇ ਲੋਗ
ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਸਾਥ ਥੇ,
ਤੁਫਾ ਕੀ ਜੱਦ ਮੇਂ ਆਇਆ
ਤੇ ਤਿਨਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ।
-ਬਸੀਰ ਬਦਰ
ਕੁੱਛ ਤੋਂ ਅਪਨੀ ਕਸਤੀਆਂ ਭੀ
ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਥੀ ਮਗਰ,
ਕੁੱਛ ਬਲਾ ਕਾ ਜ਼ੋਰ ਭੀ
ਦਰਿਆ ਕੀ ਤੁਗਿਆਨੀ ਮੇਂ ਥਾ।
-ਜ਼ਫਰ ਸਿੱਦੀਕੀ
ਖੁਦਾ ਮੇਂ ਨਾਖੁਦਾ ਮੇਂ ਕੁੱਛ
ਮੁਝੇ ਸਿਰਕਤ ਸੀ ਲਗਤੀ ਹੈ
ਜਹਾ ਡੂਬੀ ਮੇਰੀ ਕਸਤੀ
ਵਹਾ ਮੌਜੂਦ ਥੇ ਦੋਨੋ।
-ਅਗਿਆਤ
ਬਣ ਮਸੀਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ
ਆਏ ਸਨ ਜੋ ਧਰਤ ‘ਤੇ,
ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਣ ਆਪ ਖੂਹੀਂ
ਉਠ ਕੇ ਦੇਖੋ ਭਲਾ।
-ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਗਲ
ਇੱਕ ਤੇਰੀ ਖੈਰ ਮਨਾਂਦੇ ਹਾਂ
ਪਰਦੇਸੀਂ ਵਸਦੇ ਦਿਲਦਾਰ,
ਹੁਣ ਕੋਲ ਅਸਾਂ ਮਸਕੀਨਾਂ ਦੇ
ਇੱਕ ਨੇਕ ਦੁਆ ਬਿਨ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।
-ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੂਨੀ

ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਖੇਡੀ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ

ਪਿੱਛਲ-ਝੜ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੋਗਾ ਘੋਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਆਰ. ਜੀ. ਬਾਜਪਾਈ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਪੀ. ਐਸ. ਯੂ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਲੰਬਾ ਜੋਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਿੰ. ਬਾਜਪਾਈ, ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਹੀ ਘੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਿਦ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੜਿਆ ਗਿਆ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ 'ਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਗਲਕੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ

ਬਿੱਕਰ ਐਸ਼ੀ ਕੰਮੇਆਣਾ
ਫੋਨ: 805-727-0516

ਉਪਜਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਖੇਡੀ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈਏ।

ਪੀ. ਐਸ. ਯੂ. ਦੇ ਸਾਥੀ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜੁਟ ਗਏ। ਪ੍ਰਿੰ. ਬਾਜਪਾਈ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਝੌਤਾ-ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਇੰਸ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛ ਨਾ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿੱਛ ਕੰਮੇਆਣਾ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਛੇਤਨ ਲਈ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸਿੱਕਾ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਦਲਵੇਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਕੰਮੇਆਣਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਦੋ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛ ਵੱਲੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਸੂਹ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬੌਝੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜੀਪਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਪੁਲਿਸ-ਕਾਫਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕੰਮੇਆਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਥੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਥੇਹ ਤੋਂ ਕੰਮੇਆਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੇਤਲੀ ਜਮੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਰਗੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਦੀ, ਫਸਲ ਆਦਿ ਬੀਜਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਪਰਲੀ ਤਹਿ ਕਰਤੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਰੁਕਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਰੋਕਦਿਆਂ-ਰੋਕਦਿਆਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀਆਂ। ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ਸਿੱਟ ਕੇ, ਮਜ਼ਬੂਤੀ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ-ਚੀੜੇ ਵਾਂਗ ਰਵਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਵਿਹਿੰਦਿਆਂ-ਵਿਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵਿੱਥ ਪਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਜੀਪ ਤਾਂ ਕੰਮੇਆਣੇ ਪਿੱਛ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਜੀਪ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਦੀ ਹੋਈ, ਮਚਾਕੀ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਨਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਜੀਪ ਪਹਿਰੀ ਰਾਹੀਂ ਆਸਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ-ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸੌਂਕ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੱਕੜਾਂ ਵਿਚਦੀ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੌੜ ਆਉਂਦਾ ਸਾਂ। ਸੋ ਅੱਜ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵਾਰਮ-ਅੱਪ ਵੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਨਾਂਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 1972 ਵਾਲੇ ਮੋਗਾ ਘੋਲ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਸੀ। ਮੋਗੇ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਹਾਲ ਇਸ ਘੋਲ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਬਿੱਕਰ ਕੰਮੇਆਣਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਘੋਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਘੋਲ ਦਾ ਰੰਗ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਬਿੱਕਰ ਕੰਮੇਆਣਾ ਨੇ ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ ਹੈ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਆ ਰਹੇ 'ਸਰਕਾਰੀ-ਅਥਲੀਟ' ਹੰਭ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰਕਦਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਲ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਭੱਜਦਾ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਲੁਕਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਲੱਭਣ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਮੈਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਰਮੇ ਦੇ ਖੇਤ ਲੰਘਦਾ ਮੰਡਲੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਕੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਛੁਡਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਖਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਾਹ ਉੱਤੇ ਦੀ ਤੁਰਦਾ ਮੰਡਲੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਪੈੜਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਮੰਡਲੀ ਦੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਪਈਆਂ ਪਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਬਾਹੂ-ਬਲ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੀ ਪਲ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਲਟੈਣ ਵਰਗੀ ਪਾਲ ਮੇਰੇ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਤੇ ਬਾਲਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਤੱਕ ਤਿਰਛੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਬੱਲੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਕਿ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚੁਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਅਜੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਪਾਲ ਨਾਲ ਢਕਦਿਆਂ ਇੰਜ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵਾਂ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹਰਲ-ਹਰਲ ਕਰਦੀ ਪੁਲਿਸ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਸਿਓਂ-ਪਾਸਿਓਂ, ਪੁੱਛ-ਦੱਸ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਇਕੋ ਹੀ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਭਾਲਦੇ, ਪੁੱਛਦੇ-ਪਛਾਉਂਦੇ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਅਖੀਰ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਅੱਠ-ਦਸ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਫਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ, ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋ ਪਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਨਾਂ ਖੋਭ-ਖੋਭ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੰਡਲੀ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਫਾਲ ਮਾਰ ਕੇ, ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਾਹਿਬ ਏਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਦਿਨ ਛਿਪ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵੱਡੀਆਂ-ਨਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਰੱਤੀ-ਰੇਤੀ ਪਿੱਛ ਵੱਲ ਵਗਦੇ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਦੇ ਝੱਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਚਲੋ ਇਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜੋ।" ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਬੂਟ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਕਰਦੇ ਸਾਡੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਭੱਜ ਤੁਰੇ।

ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਿੱਛੇ ਅੱਧਿਓਂ ਵੱਧ ਕੰਮੇਆਣਾ ਉਥੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਸ. ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਸ. ਟੀਡਾ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਰੋਮਾਣਾ ਖਾਨਦਾਨ ਨੇ, ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸ. ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਣੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਣੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿਰਉਤਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਜੀਪਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ 30 ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਭੱਜੇ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜ੍ਹ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸ. ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਲ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਿੱਛ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਿ ਜੇ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ

ਪਿੱਛ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਖੇਡਣ ਆਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਪੁੜ੍ਹ ਪੱਟਦੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਿਸ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ।

ਮੈਂ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਤਾਅ ਨਾਲ ਅੱਕਲਕਾਣ ਹੋਇਆ ਗਵਾਰੇ ਦੀ ਕੰਡ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਝਾੜਦਿਆਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਭੰਨ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮਚਾਕੀ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਰਾਹ ਉਠ ਨਾਲ ਹਲ ਵਾਹ ਕੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਪਿੱਛ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਠ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਉਹ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੱਦ-ਕਾਠ ਪੱਖੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਉਨੀ ਵੀਹ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੋਣੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਦਰਾ, ਕੁੜਤਾ ਅਤੇ ਪੱਗ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਠ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਸੁਕਰੀਆਂ ਬਾਈ ਜੀ। ਮੈਂ ਦਵਾ-ਦਵ ਚਾਦਰਾ ਬੰਨ ਕੇ ਕੁੜਤਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਰੀ ਅੰਗੂਰੀ ਪੱਗ ਦਾ ਮੰਡਾਸਾ ਮਾਰ ਕੇ ਅਜੇ ਤੁਰਨ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਉਠ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਟਕੂਆ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਤੁਰਨਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਟਕੂਆ ਰੱਖ ਦਿਨ ਛਿਪਾ ਦੇ ਘੁਸ-ਮੁਸੇ ਜਿਹੇ 'ਚ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਇੰਜ ਚੱਲ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਨੂੰ ਗੇੜਾ ਮਾਰਨ ਚੱਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਤੁਰਦਾ ਮੈਂ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਦੀ ਪਟਤੀ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਦੇ ਨਹਿਰਾਂ ਹੇਠ ਦੀ ਬਣੇ ਸਾਈਫਨ ਕੋਲ ਵੱਡੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਤੋਂ ਮਚਾਕੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਕੰਮੇਆਣੇ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੱਦਦੇ ਹਨ। ਨਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਟੋਰੀਆ ਅਤੇ ਗਿੱਲਾਂ ਦੇ ਛਪੜੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ

ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਦੀਆਂ ਪਟਤੀਆਂ 'ਤੇ ਉਗਿਆ ਸਰਕੰਡਾ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਗੀ ਦੱਬ ਅਤੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਕਰਦੀ ਰਾਤ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਨੇਰਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਲੀ-ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹਨੇਰਾ ਚਮਗਿੱਦੜਾਂ, ਉਲੂਆਂ, ਚੋਰਾਂ, ਯਾਰਾਂ, ਆਸਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਵਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਵਗਦਾ ਮੈਂ ਪੁਲਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿ ਰਸਤਾ ਸਾਫ ਹੈ ਭਾਵ ਪੁਲਾਂ ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ-ਪੁਲਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਦੋ ਪਲ ਲਈ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਮਚਾਕੀ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਟਤੀਆਂ ਸੁੰਨ ਵਰਤਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਵਾਂਗ, ਜੋੜੀਆਂ-ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਪੂਰੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਜਲਾਲੇਆਣਾ ਪਿੱਛ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਹੋਣਗੇ, ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ-ਪਛਾਣਦੇ ਕੁਲਵੰਤ ਜਲਾਲੇਆਣੇ ਦੇ ਬਾਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ। ਬਾਰ ਖੜਕਾ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰਾ ਬੋਲ ਸਿਆਣ ਕੇ ਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਘਰ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸੌ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ, ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਟਾ ਲਿਆ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਕੋਟਕਪੁਰਾ ਰੋਡ ਦੇ ਸੰਘਵਾਂ ਤੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਜਾ ਕੇ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਰਿੰਦਰਾ ਨਗਰ ਕੋਲ ਉਤਰ ਕੇ ਕੱਸੀ ਟੱਪਦੇ ਕਾਲਜ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚੇ

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਇਕ ਕਿਰਣ ਗਵਾਰੀ
ਦੁਰ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਤੱਕਾਂ
ਇੱਕ ਕਿਰਨ ਗਵਾਰੀ ਮੈਂ ਲੱਭਾਂ।
ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਆਪਾ ਵਿਛੁੜਨ ਦਾ
ਬਿਰਹਾ ਕੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ।

ਮੰਨ ਬਣਿਆ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਖੋਜੀ
ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਹੋਈ ਸੋਝੀ
ਸੁੱਧ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਜਦ ਆ ਬੈਠੀ
ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਦੀਵੇ ਲੱਖਾਂ।

ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਉਡਦੀ ਧੂੜ ਪਈ
ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ
ਮੇਲ ਜੁਦਾਈਆਂ ਦੇ ਪਲ ਸਾਰੇ
ਸਾਂਝ ਸਾਂਝ ਕੇ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ।

ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੱਕਾ ਹੈ
ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਰੰਗ ਸੱਚਾ ਹੈ।
ਕੁਝ ਧੁੰਦਲੇ ਜਹੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੇ
ਬਸ ਇੱਕ ਪਰਛਾਵੇਂ ਮੈਂ ਲੱਭਾਂ।
ਸਗਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸੀ ਤਾਰੇ

ਉਮਰ ਹੰਢਾਈ ਗਿਣ ਗਿਣ ਸਾਰੇ।
ਕਿੰਝ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਪਾਇਆ ਵੇ ਬਾਬੁਲ
ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਿੰਦ ਛੁਡਾ ਨਾ ਸੱਕਾਂ।
-ਦਿਲਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ
ਕੀ ਲੋੜ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਅਣਿਆਈ ਮੌਤੇ ਮਰਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਤੱਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸੜਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਰਾਵੀ ਝਨਾਵਾਂ ਹੜ੍ਹਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਸੁਲੀ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਤੱਪਾਂ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਲੜਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਇਨਕਲਾਬੀ ਘੜਨ ਦੀ?
ਕੀ ਲੋੜ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ?
ਮੈਂ ਦਾਰੂ ਪੀਆਂਗਾ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਵਾਂਗਾ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗਾ
ਤੇ ਬਣਾਂਗਾ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ।

-ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਝੀਲ
ਸੁਣ ਪਾਣੀ ਦੀਏ ਝੀਲੇ ਨੀ,
ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹਵਾਂ।

ਕੁਝ ਆਪ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਵਾਂ,
ਕੁਝ ਤੇਰੀ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹਵਾਂ।
ਤੇਰਾ ਚਾਅ ਦਿਸਦਾ ਏ ਮੈਨੂੰ
ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ।
ਕੀ ਬੋਲੇ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ,
ਇਹ ਭੇਦ ਕਦੀ ਨਾ ਪਾਵਾਂ।
ਕਾਦਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ
ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਜਾਵਾਂ।
ਹੈ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਮਨਮੋਹਣਾ
ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੰਢੇ-ਰਾਹਵਾਂ।
ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਦਾਤ ਖੁਦਾ ਦੀ
ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵਾਂ।
-ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਪੰਜਾਬੀ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ
ਜੋ ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਬਣਾਇਆ ਏ।
ਲੱਖ ਡੀਗਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਏ ਮਾਰਨ,
ਐਰੇ-ਗੈਰੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾ ਆਇਆ ਏ।
ਬੇਬਾਕ ਤੇ ਬੇਲਾਗ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਲਈ
ਬੜਾ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਏ।
ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਪੇਪਰਾਂ 'ਚੋਂ
ਨੰਬਰ ਇਕ ਪੇਪਰ ਕਹਾਇਆ ਏ।
-ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ
ਨਿਊ ਵਾਰਕ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਕਿਸਤ ਉਨੀਵੀਂ

1972 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਜਨਮੀ ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਇਹ ਹੋਣਕਾਰ ਕੁੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ, ਤੇ ਫਿਰ ਜਹਾਦੀ ਬਣੀ। ਆਫੀਆ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਫੀਆ ਦੀ ਮਾਂ ਇਸਮਤ ਜਹਾਨ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਘੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਇਸ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਆਫੀਆ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਆਫੀਆ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ 'ਜਹਾਦੀ' ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਅਲੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਕਸਰ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰਦੀ ਤੇ ਹਰ ਗੱਲ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਲਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਪਦਾ। ਇਸੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਸਟਨ ਦੀ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਮੁਸਲਿਮ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਫਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੀ। 1993 ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਆਫੀਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਈ ਅਤੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਵਾਪਸੀ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਹਾਦ ਨਾਲ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਜੁੜ ਗਈ। ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਅਹਿਮਦ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ 9/11 ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਜਹਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਅਮਜਦ ਖਾਨ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁੱਜੀ ਆਫੀਆ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਅਹਿਮ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੰਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੂਹ ਕੱਢ ਲਈ। 9/11 ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਖਾਲਿਦ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਘਰੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਗਈ।...ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹੋ...

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਫੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਸਬੰਧੀ ਬਚ ਰਹੀ। ਉਂਜ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਅਤਿਵਾਦੀ

ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ
ਫੋਨ: 703-362-3239
e-mail: chahals57@yahoo.com

ਔਰਤ ਫੜੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪੁਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੰਦ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਅਫਗਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆਫੀਆ ਪਰਦੇ ਉਹਲੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਹਿ ਕੇ ਅਫਗਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਆਫੀਆ ਨੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛਿਉਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਐਮ. 4 ਗੰਨ ਚੁੱਕ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜੋ ਆਫੀਆ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਲੱਗੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਸਟਰੈਚਰ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੋਸ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਆਫੀਆ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ। ਖੈਰ! ਆਫੀਆ ਦੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਭੜਕ ਉਠੇ। ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗਰੁੱਪ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਗਿਆ। ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਲਮੇ ਜਲੂਸਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ। ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਸਲੋਗਨ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ- 'ਡਾਕਟਰ ਸਦੀਕੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰੋ।' ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ- 'ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਧੀ ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ'। ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਆਫੀਆ ਦਾ ਨਾਂ, ਕੌਮ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੱਧਰ ਜਲਮੇ ਜਲੂਸ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਧਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਲਿਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਆਫੀਆ ਫੜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਉਸੇ ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਟਨ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕਦੇ 1993 ਦੇ ਵਰਲਡ ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਨਾਰਥ ਟਾਵਰ ਦੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਿਚ

ਧਮਾਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਮਜ਼ੀ ਯੂਸਫ ਜਾਂ ਉਜ਼ੇਰ ਪਰਾਚਾ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜ ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਖਰਾ ਖਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੈਸ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਰਵੇਲੇ ਸਨ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਔਰਤ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ? ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੈਂਤੀ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਤੇ ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਦਿਸਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਕੋਰਟ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਨਾਭੀ ਰੰਗ ਦਾ ਸਕਾਰਫ ਸੀ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੋਲੀ ਲੱਗੇ ਜ਼ਖਮ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਕਬੂਲ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ। ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖਰਾ ਖਰ ਭਰੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲ ਰਹੀ ਗੁਪਤ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੇਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਗਜ਼ਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖੀ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਡਰਾਮਾ ਰਚਣ ਲਈ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਖੈਰ! ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਵਰਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਉਣਗੇ। ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਰਾਈਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਫਿਕ ਨਾਂ ਦੀ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਵਕੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦਿਨ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਜ ਨੇ ਕੋਰਟ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਫੀਆ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਕੀਲ ਸ਼ਾਰਪ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਫਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਰਪ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਆਫੀਆ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਸ਼ਾਰਪ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਫੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਗਰਾਮ ਏਅਰਫੋਰਸ ਬੇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਸੈਲ 'ਚ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ

ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਫੜੇ ਗਏ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੇਲੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਆਫੀਆ ਦੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੇਪਰ ਝੂਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਲਾਂਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਂਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਪੇਪਰ ਆਫੀਆ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲਿਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਫਾਰੂਕੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਆਫੀਆ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਾਲਾ ਬੈਗ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੜਾ ਸੰਭਾਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਮਜਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬੱਚੇ ਸਨ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਖੈਰ! ਬੱਚੇ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਮਜਦ ਨੇ ਉਹ ਵੀਡੀਉ ਵੇਖੀ ਜੋ

ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਫੀਆ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਫੀਆ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਣ ਲਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਜਾਂ ਉਲਟ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਫੀਆ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਈਮੇਲ ਵਗੈਰਾ ਭੇਜਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪੁੱਤ ਦੇ ਦੁੱਖ 'ਚ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਰੋਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਵੀ ਛੱਡ ਗਈ। ਉਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਬੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਆਫੀਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ, ਜੀਓ ਟੀ.ਵੀ. ਨੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ

ਬਰੁਕਲਿਨ (ਨਿਊ ਯਾਰਕ) ਦਾ ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਟਨ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ। ਆਫੀਆ (ਇਨਸੈਟ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਫੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਫੀਆ ਨਾਲ ਫੜੇ ਗਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਅਹਿਮਦ ਸੀ। ਆਫੀਆ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਕੋਈ ਯਤੀਮ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਏ' ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਟਰੈਜਿਡੀ, ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ'। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤ 'ਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੁਸਰਫ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਅਮਰੀਕਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਧਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਫੀਆ ਕੋਲੋਂ ਫੜੀ ਗਈ ਬੰਬ ਡਰਾਈਵ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਧਰ ਆਫੀਆ ਦਾ ਵਰਤਾਅ ਅਜੇ ਵੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰੇਨਮੈਂਟ 'ਤੇ ਕੋਰਟ 'ਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਕ ਵਰਗੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਬੇਵਸ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਫੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਕੋਰਟ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਵੀ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਫੀਆ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਂਟਰ ਕਾਰਸਵੈਲ (ਟੈਕਸਸ) ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਫੀਆ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਾਸ ਵਫਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਫੀਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਵਫਦ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਵਫਦ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨੀ ਮਦਦ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਫੀਆ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਮਦਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਫੀਆ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏਗੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਉਸ ਜੁਰਮ ਬਦਲੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਆਫੀਆ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵਕੀਲ ਫਿਕ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਗੌਰਮਿੰਟ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਫੀਆ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਫੀਆ ਹਰ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਯਹੂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਫੀਆ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਰੌਂਠੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਕਿ ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਦੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਉਡ ਪੁੱਡ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੀਮ ਉਸ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਲੰਬਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਹਨ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਬਦਲੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਮੰਨ ਜਾਵੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਰਡਨ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਗਾਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਓਬਾਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਫਿਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਲੈ

ਆਈ ਤੇ ਕੇਸ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਬਦਲਦਿਆਂ ਕੇਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਕੀਲ ਡਾਨ ਕਾਰਡੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 7 ਜੂਨ 2009 ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਜੱਜ ਬਰਮਨ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਨੇ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਕੋਰਟ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਕੀਲ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਵਕੀਲ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਫੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਚੱਲਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਚੀ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।"

"ਆਫੀਆ ਤੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵਕਤ ਮਿਲੂਗਾ ਪਰ ਅਜੇ ਤੂੰ ਬੈਠ।" ਜੱਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਿਰ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਐ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ...।"

ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ ਗਈ। ਜੱਜ ਨੇ ਔਖ ਜਿਹੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਆਫੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ।"

"ਆਫੀਆ, ਤੂੰ ਪਲੀਜ਼ ਬੈਠ ਜਾ।" ਜੱਜ ਨੇ

ਫੈਡਰਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਂਟਰ ਕਾਰਸਵੈਲ (ਟੈਕਸਸ) ਜਿੱਥੇ ਆਫੀਆ 2083 ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਲਈ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬੰਦ ਹੈ।

ਸਖਤ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਫੀਆ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਕੀਲ ਜੱਜ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਤੁਸੀਂ ਆਫੀਆ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਓ ਕਿ ਇਸ ਉਪਰ ਕਿਤਨਾ

ਟਾਰਚਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਟਾਰਚਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

"ਯੂਅਰ ਆਨਰ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।" ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਆਫੀਆ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕੀ ਕਿ ਉਸ ਉਪਰ ਇਹ ਟਾਰਚਰ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਉਹ ਆਪਸ 'ਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਇਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ 'ਚ ਅਸਮਰਥ ਆਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਆਫੀਆ ਦਿਮਾਗੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਐ। ਉਸ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਐ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਐ।"

"ਉਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਆਂ ਕਿ ਮਿਸ ਆਫੀਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉਤਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਐ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਐ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਐ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਆ ਐ। ਆਫੀਆ ਮਾਸੂਮ ਹੈ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ।" ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਦਿਆਂ ਆਫੀਆ ਦੀ ਵਕੀਲ ਬੋਲੀ।

ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਫੀਆ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

(ਚੱਲਦਾ)

ਸਿੱਖੀ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ-2

ਇਤਿਹਾਸ ਝਰੋਖਾ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਸੁਧਾਰਕ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਿਜੀ ਸੀ, ਸਮਾਜੀ ਨਹੀਂ। ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤੱਤ ਸਾਂਝੇ ਸਨ-ਮੋਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਮੋਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤਪੱਸਿਆ ਦੇ ਸਾਧਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਤਾਂ ਭਰੀ, ਪਰ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ (ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਵਰਣ ਵੰਡ) ਦੇ ਤਾਣੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੈਤੰਨਯ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ, ਸਮਾਜੀ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੀ ਸਿਰਜਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਦੇ ਗੋਸਵਾਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਲਭੇ ਐਸਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸੀ। ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਿੱਜਵਾਦੀ ਸੀ।

"ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ' ਨੂੰ ਜੋ ਸਮਾਜੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਕਾਇਦਾ, ਜਥੇਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਨੂੰ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਈ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਟੱਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" (ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ, ਸਫਾ 103)

ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਪਰ ਕੋਈ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ ਸਿਧਾਂਤ ਭਾਵੇਂ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲਣਗੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਕਰਾਰੀਆਂ

ਚੋਟਾਂ ਇਸ ਭਾਵ ਦੀਆਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ, ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਰਮ-ਸੁਖਦ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਸਦਕਾ ਕਾਫੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਰਦ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਚੋਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਸ਼ਦਾਂ ਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਚੇਤਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਬੱਝਵੀ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਗਿਰਦ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਲੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਮਾਜੀ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

(ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ ਬਿਧ ਰੁਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ) ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਾਥਾਂ, ਤਪੱਸਵੀਆਂ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਨਿੱਜਵਾਦ ਹੈ। ਸਮਾਜੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਰੁਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਹ ਹੈ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ।' ਰੱਬ ਦੀ ਰਜਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਸਲ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। 'ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ। ਤਾ ਦਰਗਾਹ ਬੈਸੁਣ ਪਾਈਐ।'

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਵਾਬੀ ਕਰਵਾਈ ਕਰੇ। (ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ-ਛੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਫਾ 129) ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਆਪਣੇ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੋ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਰਥਾ ਨਾਲ ਫੌਜ ਰੱਖੋ।' (ਮੈਕਾਲਿਫ, ਸਫਾ 99) ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਸੀ। (ਸਿਖਾਂਨ ਗੁਰੂ ਹਾ ਰਾ ਸਦਾ ਪਾਦਸਾਹ,

ਯਾ ਬਾਦਸਾਹ-ਇ-ਹਕੀਕਤ ਮਿਦਾਨਦ) ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਨ-ਧਰਨ, ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਫੋਕੇ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ, ਦੇਵੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋਗੁ ਨਾ ਖਿਬਾ ਜੋਗੁ ਨ ਡੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚਤਾਈਐ॥ ਜੋਗੁ ਨਾ ਮੁੰਦੀ ਮੂੰਡਿ ਮੁਡਾਇਐ

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

ਜੋਗੁ ਨਾ ਸਿੰਗੀ ਵਾਈਐ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗੁ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥ ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਜੋਗੁ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮਤੀ ਮਸਾਣੀ ਜੋਗੁ ਨ ਤਾਤੀ ਲਾਈਐ॥ ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿੰਸਤਰਿ ਭਵਿਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ॥ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਈਐ॥ ਵਾਜੇ ਬਾਝੁ ਸਿੰਝੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ॥

ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਮਜ਼ਹਬੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ, ਜਤੀਆਂ ਸਤੀਆਂ, ਹਠੀਆਂ, ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ।" (ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ) ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ

ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਉਲਾਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਿਰ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਕਤਵਰ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਧਿਰ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕਤ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਨਿਰਣਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਉਹ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤਾਂ ਹੀ ਵਾਜਬ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ-ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਨ ਜਾਂ ਗੈਰ ਇਨਕਲਾਬੀ-ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗੈਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇੰਜ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇਤਨਾ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੀ ਬੇਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਦੇ ਦੋ ਕੋਰਟ ਬਿੰਦੂ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਅਤੇ ਸਾਜਗਾਰ ਹੋਣ, ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਲੀਮਯਾਫਤਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਅਨਕੂਲ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਪੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਸੋਚ ਇਕਪਾਸਤ ਤੇ ਉਲਾਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਸਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿ ਦੇ ਵੈਰੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 10 ਰੁਪਏ, ਸਿੱਖ ਵਿਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 20 ਰੁਪਏ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 40 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 80 ਰੁਪਏ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਇਨਾਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫੌਜਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, "ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਕਟਾ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਓਪਰੇ ਓਪਰੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਵਾਸਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।" ਸਿੰਘਾਂ

ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਭੁਖੇ ਭਾਣੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆਂ ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਕਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾੜਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਖੁੱਲਮ-ਖੁਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੁਜਾਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਭਚਾਰੀ, ਪਖੰਡੀ ਅਤੇ ਮਨਮਤੀਏ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਘੋਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮੀਣੇ, ਧੀਰਮਲੀਏ ਰਾਮਰਾਈਏ, ਉਦਾਸੀ ਜਾਂ ਬੇਦੀ ਜਾਂ ਸੋਢੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲੀਏ, ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਕੂਲ ਵੇਦ ਤੇ ਗੀਤਾ ਤੱਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮੂਰਤੀ ਵਾਂਗ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲਗੀ। ਜੋਤਿਸ਼, ਟੂਣੇ ਨਰਾਤੇ, ਵਰਤ, ਸਰਾਧ, ਗੁੱਗੇ ਮਾਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮੁਤ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆ ਧੁੱਸੀ।

"ਉਚ-ਨੀਚ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਾਧੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਹਰਿਦੁਆਰ ਨੂੰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੀਤਾ, ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ ਤੇ ਏਕਾਦਸੀ ਮਹਾਤਮ ਆਦਿ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਤੇ ਅੰਤਲੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਸਤਿਕ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆ ਟਿਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੀਲਾ ਉਕਰੀ ਗਈ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਰੂਪ, ਕਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਭੰਨਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਇਕ ਰਸਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਨਾਤਨ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਨਾਤਨਵਾਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭਾਰਤੀ ਦੇਵ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।"

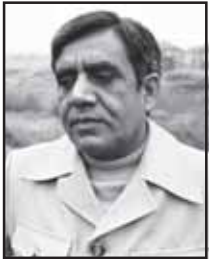
(ਚੱਲਦਾ)

ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ

ਫਿਰ ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਈ। ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਮੁਸਾਫਰ ਸਾਂ। ਉਹ ਦਿਸਣ ਤੀਕ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ। ਫਿਰ ਹੱਥ ਹਿਲਣੋਂ ਹਟ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਕਾਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਨੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਸੀਸਾ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ, ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਦੱਬੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ।

ਬਾਹਰ ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਹੋਈਆਂ ਕਣਕਾਂ ਜੰਮੀਆਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੂਰਜ ਬੱਦਲਾਂ 'ਚ ਲਿਪਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਣਕਾਂ ਉਦਾਸ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਬੱਦਲਾਂ ਲਿਪਟੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਮੱਧਮ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਕਣਕਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ, ਵੇਖਦਾ ਜਾਵਾਂ ਤੇ

ਰਘੁਬੀਰ ਢੰਡ

ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੋਚਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਵਿਚ ਕਰ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਜਿਥੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੀ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਲ੍ਹ ਆਥਣੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸਾਂ ਅਤੇ ਰਾਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਾਲ। ਅਸੀਂ ਵਲਾਇਤੀ ਇੰਡੀਅਨ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਦਾਰੂ ਵਲਾਇਤੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮੁਰਗਾ ਇੰਡੀਅਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੁਦਗੁਦਾ ਬੈਠ ਜਿਸ 'ਤੇ ਢੇ ਲਾ ਅਸੀਂ ਵਲਾਇਤੀ ਦੀਆਂ ਨਿਅਮਤਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਤੁਰਸ਼ ਮਿਰਚ-ਮਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਸਕੀਏ... ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚੋਂ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਬੱਸ ਪੁੱਜੇ ਹੀ ਸਮਝੋ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦਾਰੂ, ਮੁਰਗਾ ਤੇ ਨਰਮ ਬੈਠ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ।

ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਕੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਅਜਨਬੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਉਹ ਨੌ-ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਮੁਲਕ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਉਹ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਗਧੀ-ਗੋਤ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਨਾਲੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਕਿਵੇਂ? ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਗੋਚਰਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ। ਬਸ ਬਾਪੂ ਜੀ ਐਵੇਂ ਸਰਸਰੀ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ: ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਬੋਲਚਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਬੰਦ ਹੀ ਸਮਝੋ... ਸੁਝਦਾ-ਕੁਝਦਾ ਬਹੁਤ ਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ- ਆਪਣਾ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਵਲਾਇਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਮੇਰਿਆਂ ਵਾਰੀ ਜਮਾਂ ਹੀ ਸੌ ਗਿਆ। ਮੈਥੋਂ ਹਲ ਵਾਹਾਈ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਵੱਡਾ ਸੋਢੀ ਸਰਦਾਰ ਬੈਠਕ ਮੁਹਰੇ ਛਿੜਕਾ ਕਰਵਾ, ਆਰਾਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਲੰਮਾ ਪੈ, ਰੂਪ-ਬਸੰਦ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ... ਤੇ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੈਸੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਸਿਆੜ ਦੇ ਕੇ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮੈਨੂੰ... ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਓਪਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਅਤੇ ਸੁਆਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲਿਖਦੇ... ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਸਹੁਰੇ ਨਲਾਇਕ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਵੱਡਾ ਭਜਨ ਤਾਂ ਦਾਸਮੀ ਤੋਂ ਨੂੰ ਟੱਪਿਆ। ਵਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਿੰਡ। ਛੋਟੇ ਦੇ ਉੱਜ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ। ਨਤੇ-ਨਕਸਲੀਆਂ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਸਜ਼ਾ ਖਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਖੋਰ ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ: ਕੈਦਣ ਸੁਨਿਆਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੋਢੀ ਵੰਸ਼ ਹੀ ਦਾਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮਾਂ ਦੇ ਖਸਮ ਨੇ...।

ਬਾਪੂ ਜੀ ਬੜੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਰੋੜੇ ਨਾਲ ਦੋ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲਾ ਫਿਕਰਾ ਬੜਾ ਘੱਟ ਕੇ ਖੁਸ਼ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਘੁਬੀਰ ਢੰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ' ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲਾ ਦਰਦ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਹੰਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਰੂਪ ਹੀ ਬਦਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਕੁਹਜ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹੱਸਾਸ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਵਕਤ ਦਾ ਭਾਰਾ ਪਹੀਆ ਇੰਦਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੀ ਗੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੰਨ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ... ਤੂੰ ਸਾਦੀ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਉਚੀ ਕੁੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀ... ਉਦੋਂ ਹਾਲੀ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

ਬਸ ਬਾਪੂ ਜੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਰਿਕਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਕ ਭੀੜੀ ਜਿਹੀ ਗਲੀ ਅਤੇ ਚੌੜੀ ਜਿਹੀ ਗੰਦੀ ਨਾਲੀ ਕੋਲ ਰਿਕਸ਼ਾ ਰੋਕ, ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਬੋਲਿਆ।

ਪੈਸੇ ਦੇ ਮੈਂ ਗਲੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਭੀੜੀ ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਵਾਲੀ ਗਲੀ। ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਗੰਦ ਕਿ ਨਾਲੀਆਂ ਉਫਲ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ-ਚਿੱਕੜ ਤੇ ਗੰਦ!

“ਭੈਣ ਜੀ, ਮੈਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣੈ”, ਮੈਂ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਅਧਖਤ ਉਮਰ ਦੀ ਸੁਆਣੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅਹੁ ਏ! ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਖੇਡਦੀ ਪਈ ਏ।”

ਮੈਂ ਥੜ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੱਚੀ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਚਾਕ ਨਾਲ ਲਿਖਦੀ-ਲਿਖਦੀ ਰੁਕ ਗਈ। ਮਿਉਂਸਪੈਲਿਟੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਥੜ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸੀਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬੱਚੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਵਾਹੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਚਾਕ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਹੋਰ ਵੀ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਬੱਚੀ ਖਲੇ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ-ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਈ, “ਅੱਕਲ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣੈ?”

“ਹਾਂ, ਕੀ ਨਾ ਏ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾ ਦਾ?”

“ਮਿਸਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ-ਪਾਪਾ ਦਾ!... ਮੰਮੀ ਦਾ ਵੀ ਦੱਸਾਂ?”

“ਦੱਸ ਦੇ।”

“ਮਿਸਿਜ਼ ਸੀਮਾ ਸੋਢੀ!... ਆਪਣਾ ਵੀ ਦੱਸਾਂ?”

“ਜ਼ਰੂਰ।”

“ਮਿਸ ਰਾਮੇਨਾ ਸੋਢੀ, ਪਾਪਾ ਦੀ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਵੇਟ!”

ਮੈਂ ਥਾਏਂ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਕਾਰਨ ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲੇ 'ਚ ਏਡੇ ਪਿਆਰੇ, ਜਹੀਨ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਬੱਚੇ ਵੀ ਜੰਮ ਪਲ ਸਕਦੇ ਨੇ, ‘ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਕੰਵਲ!’ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ।

ਮੈਂ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ-ਮੋਢੇ ਤੱਕ ਕੱਟੇ ਕੂਲੇ ਭੂਰੇ ਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚੁੰਮਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕਾਫੀ ਪੀਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਅਠਾਈ ਉੱਨਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਲੰਮਾ ਨੌਜਵਾਨ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਘੋਖਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਸੁੱਟੀ।

“ਜਸਵੰਤ!” ਮੈਂ ਆਖਿਆ।

ਉਸ ਨੇ ਇਕਦਮ ਮੇਰੇ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਮੈਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਬੈਗ ਫੜਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਬਾਈ ਤੁਸੀਂ? ਖੁੜ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੋਚਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ।”

ਬੱਚੀ ਸਣੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਛੱਤੀ ਹੋਈ ਡਿਓਰੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੰਮਾ ਚੌੜੀ ਬੀਰੀ ਵਰਗਾ ਵਿਹੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਚੌਥਾ ਦਰਜਾ ਕੁਆਰਟਰ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਟੱਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਰਸੋਈ ਅੱਗਿਓਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, “ਸੀਮਾ! ਵੇਖ

ਕੌਣ ਆਏ ਨੇ।”

ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਦੋ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਜਾਂ ਇੰਜ ਆਖ ਲਵੋ ਕਿ ਕਮਰਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਸੈਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਓਵਰਕੋਟ ਲਾਹ ਕੇ ਕਿੱਲੀ ਨਾਲ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਅੰਦਰ ਆਈ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਸਕਾਈ। ਉਹ ਸੀਮਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰ ਕੇ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੋਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੇਟੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ ਸੀਮਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਸਕਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਸੀਮਾ, ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਬਾਈ ਨੇ।”

ਉਹ ਦੋ ਕਦਮ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਲਈ ਝੁਕੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਪਲੋਸ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਜੀਂਦੀ ਰਹਿ ਭਾਈ! ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ... ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁਚ ਦੇਵੀ ਐ।”

“ਕਿਉਂ ਸਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਭਾਧਾ ਜੀ!”

ਉਸ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਾਢੇ ਬਿਸਕੁਟੀ ਸਾਲ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਮੋਟੀ ਲੰਮੀ ਗੁੱਤ ਉਹਦੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਡਿੱਗ ਪਈ।

“ਨਹੀਂ ਸੀਮਾ, ਤੂੰ ਇਹ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਏਡੇ ਕਰੀਨੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਏਡੀ ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਏਡੀਆਂ ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੁਹਾਡੀ ਬੱਚੀ, ਇਹ ਸਭ ਤੇਰੀ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ ਹੀ ਸਬੂਤ ਐ।”

“ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਏ, ਬਿਨਾਂ ਫੁਲ ਸਟਾਪ ਲਾਇਆਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੇਜਦੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਥੇ

ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਨਾਂ ਜਿਥੇ ਬਾਪੂ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਖੇਤ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੈ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਲਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੀ ਬੋਬੇ ਮਰੀ ਐ, ਲਾਹ-ਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ, ਗੱਲਾਂ ਗਿਣਵੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਸੌਂ ਜਾਨਾਂ। ਚਾਰ ਵਜੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਖਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਆਖੇਗਾ-ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੀ ਬੋਬੇ ਚਾਹ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਨਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਉਣ ਲਗਦਾਂ ਤਾਂ ਆਖਦਾਂ, ਚੰਗਾ ਬਾਪੂ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ ਹੁਣ! 'ਚੰਗਾ!' ਬਸ, ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਅੰਬ ਹੇਠ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। 'ਚੰਗਾ' ਆਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, 'ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ ਕਰ ਨਾਲ।' ਮੈਂ 'ਚੰਗਾ' ਆਖ ਅਜੇ ਦਸ ਕਦਮ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਬੋਲਿਆ, 'ਕੁੜੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਤੇ ਸੁਨਿਆਰੀ ਨਾ ਸਮਝ ਲਈ'।

ਰੋਕੀ ਰੱਖਦੀ।”

ਰਾਮੇਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਟੋਰ ਜਸਵੰਤ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੀ। ਜਸਵੰਤ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੀਮਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸਾਲ ਛੋਟੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋਹਣੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗਰਮ-ਸਰਦ ਰੁੱਤਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਚਿਹਰਾ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ, ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਆਪ ਲੜ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਪੀਆਂ ਜਿਹਦੇ ਘਟੀਆ ਫਰੇਮ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨੱਕ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਸੀਮਾ ਲਈ ਵਧੀਆ ਫਰੇਮ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਪੈਸੇ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਕੁੜੀਆਂ

ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਦੀ ਹੈ-ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੀਮਾ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰਨ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ।

ਜਸਵੰਤ ਚਮਚੇ ਨਾਲ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਕਾਹਦੀ ਦਵਾਈ ਐ ਇਹ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਸਾਹ ਤੇ ਖੰਘ ਦੀ।” ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਖੰਘ ਤਾਂ ਚਲੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਹ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੇਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਜ ਆਪਣਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹਰ ਗੱਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸਾਂ।

ਮੈਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਰਾਮੇਨਾ ਬੜੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੱਚੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹਨੂੰ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੇ ਸੀਮਾ ਦੋਵੇਂ ਬੇਕਾਰ ਸਾਂ। ਚੰਗੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ ਲਟਕਦੀ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਦਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ-ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕੁਝ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਸਕਾ ਰਹੀ ਸੀ।

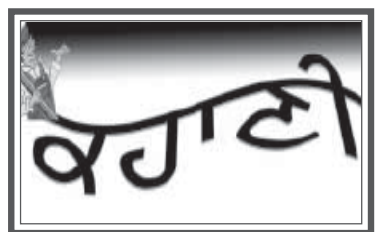
“ਚਾਚੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ!” ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤ ਪਾਈ।

“ਗਿਆ ਸਾਂ, ਪਰ ਬਾਪੂ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁੱਤੇ ਕਮੀਨੇ, ਹਰਾਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦਾ-ਤੂੰ ਕੰਜਰਾ, ਸੁਨਿਆਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੋਢੀ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਜ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਸੀਆ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿਆਂਗਾ-ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਦਾ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਵਾ ਚੁਕਿਆ-ਏਥੇ ਬਕਲੀਆਂ ਲੈਣ ਆਇਐ? ਮੇਰਾ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੋਂਸਲਾ ਹੀ ਨਾ ਪਿਆ।

“ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਤੂੰ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਧੀਰਜ ਨਾਲ।”

ਉਹ ਹੱਸਿਆ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਅਕਲ 'ਤੇ ਹੀ ਹੱਸਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਵਲਾਇਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸਾਧ ਬਾਣੀ ਘੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ।

“ਬਾਈ, ਕਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਉ ਸਮਝੇ ਨੇ-ਖਾਸ ਕਰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਸੋਢੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਉਤਮ ਕੁੱਲ ਦਾ ਕੁੱਲਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ! ਉੱਜ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਠੰਢਾ

ਤੱਕਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਅੱਖਾਂ ਉੱਜ ਦੀਆਂ ਉੱਜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਸ਼, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਾਸ਼! ਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ-ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲੰਮਾ, ਨਾ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਨਾ ਤੌਤ ਮਰੋਤ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਫਜ਼ੂਲ ਜਾਪੀ। ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖਿਆ, “ਤੇਰੀ ਭਾਬੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਨੇ, ਤੇਰੀ ਭਾਬੀ ਮੋਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਡਾਈਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਐ।”

ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਰਸੋਈ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਆਖਿਆ, “ਸੀਮਾ, ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਕੁਸ਼ ਲਿਆਉਣਾ ਤਾਂ ਨੂੰ?”

ਰਸੋਈ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, “ਨਹੀਂ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਧਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਲਵਾਉ।”

“ਏਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਗਿਐ?”

“ਬੜੀ ਵਾਰ! ਮੈਂ ਤਕਰੀਬਨ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾਨਾਂ।”

“ਚਾਚੇ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁਣ?”

“ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਨਾਂ ਜਿਥੇ ਬਾਪੂ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਖੇਤ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੈ, ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਲਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੀ ਬੋਬੇ ਮਰੀ ਐ, ਲਾਹ-ਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ, ਗੱਲਾਂ ਗਿਣਵੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਸੌਂ ਜਾਨਾਂ। ਚਾਰ ਵਜੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਖਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਆਖੇਗਾ-ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੀ ਬੋਬੇ ਚਾਹ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਨਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਉਣ ਲਗਦਾਂ ਤਾਂ ਆਖਦਾਂ, ਚੰਗਾ ਬਾਪੂ ਮੈਂ ਚਲਦਾਂ ਹੁਣ! 'ਚੰਗਾ!' ਬਸ, ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਅੰਬ ਹੇਠ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। 'ਚੰਗਾ' ਆਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, 'ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ ਕਰ ਨਾਲ।' ਮੈਂ 'ਚੰਗਾ' ਆਖ ਅਜੇ ਦਸ ਕਦਮ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਬੋਲਿਆ, 'ਕੁੜੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਤੇ ਸੁਨਿਆਰੀ ਨਾ ਸਮਝ ਲਈ'। ਮੇਰੇ ਐਨ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋਟਾ ਸਾਰਾ ਤੂਤ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨੀ ਸਕਦਾ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੱਥਾ ਭੰਨ ਸੁੱਟਾ ਤੂਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ; ਪਰ ਬਾਈ, ਸਭ ਕੁਝ ਪੀ ਲਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, 'ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ!' ਫੇਰ ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਖੀਸੇ 'ਚੋਂ ਪੰਜ ਨੋਟ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਕੱਢ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਏ, 'ਸਿਆਲ ਆ ਰਿਹੈ, ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਸਮਾ ਦੇਈ।' ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਸੇ ਫੜਿਆਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕੁਝ ਪੈਰ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਪਿਛਾਂਹ ਵੇਖਿਆ। ਪੈਸੇ ਖੀਸੇ 'ਚ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਸਾਲੇ 'ਚ ਵਿਹੁ ਅਜੇ ਓਨੀ ਈ ਐ।”

ਜਸਵੰਤ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇੰਨੀਆਂ ਤੈਸ਼-ਭਰੀਆਂ ਚੁਭਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀੜਾਂ ਲੱਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਨਾਲ ਸੀ, ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੁੱਤੜਣ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਮੀਦੀ ਤੇ ਸਵੈ ਤਰਸ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਸ ਇਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਾਫਰ ਅਜੇ ਥੱਕੇ ਨਹੀਂ!

“ਚਾਚੀ ਦਾ ਕੀ ਵਤੀਰਾ ਸੀ?”

“ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬੋਬੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਪੂ ਵਾਂਗ ਗਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢਦੀ। ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਵਿੱਥ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੋਬੇ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਬੋਬੇ ਦੀ ਚੁੱਪ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਬੋਬੇ ਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਵਾਇਆ ਤਾਂ ਬੋਬੇ ਬਹੁਤ ਤੜਫੀ ਸੀ। ਮਾਮਾ ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਪੂ ਮੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬੋਬੇ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਮੇਨਾ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਪੰਡਤਾਈ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਬੜਾ ਕੁਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਪੰਜੀਰੀ ਦਾ ਪੀਪਾ, ਰਾਮੇਨਾ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੋਨੀ ਤੇ ਸੀਮਾ ਵਾਸਤੇ ਦਸਾਂ-ਬਾਰਾਂ ਤੋਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਣੀ ਹਾਰ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਹੀ। ਇਕ ਖਾਸ

ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਤੀ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਘਰ 'ਚ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘਟ-ਵਧ ਹੀ ਬੋਲਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, 'ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨੀ, ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਕਰੀ ਜਾਨੋ ਓ। ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਮੁਰਗੀਖਾਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈ ਜਾਂ ਮੰਡੀ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈ। ਇਸ ਘਚੋਰ 'ਚ ਨਰਕ ਕੱਟੀ ਜਾਨੈਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਤਿਹਾਸਮੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ 'ਚ ਕਬੂਤਰਖਾਨੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੁਸ਼ ਅਕਲ ਕਰ ਨਿਕਰਮਿਆਂ।'

ਮੈਂ ਖਿਝ ਗਿਆ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹਾਸਮੀਆਂ 'ਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਕ ਖਣ ਵੀ ਨੂੰ। ਰੱਖੋ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿਹਾਸਮੀਆਂ ਤੇ ਮੁਰੱਬੇ। ਮੈਂ ਤਪ ਗਿਆ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਧਿਆਂ ਸੌ ਗਿਆ। ਬੇਬੇ ਵੀ ਗਾਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਸੌ ਗਈ, ਪਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਬੇਬੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਤੁਝਕ ਕੇ ਉਠਿਆ। ਬੇਬੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਲਾਲ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁਟਦੀ ਭੁੱਖੀ ਰੋ ਪਈ- 'ਚੰਦਰਿਆ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਸੌ ਗਿਆ।' ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਤੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆਈ, ਨਾਲੇ ਪੰਜੀਰੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹੀ, 'ਪਿੰਡ ਆ ਜਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਹੁੰ ਲੱਗੇ... ਮੇਰਾ ਮਰੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖੋ ਜੇ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ।'

'ਪਰ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿਆਂ।' ਮੈਂ ਮੁੜ ਖਿਝ ਗਿਆ।

ਬੇਬੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦੀ ਬੋਲੀ, 'ਮੈਂ ਰੱਖਾਂਗੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ, ਬਾਪੂ ਤੇਰਾ ਬੇਸ਼ਕ ਰਹੇ ਬੜੇ ਨਾਲ। ਉਹਦੇ ਆਖੇ ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਗੁਆ ਲਵਾਂ। ਭੋਰਾ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ ਤੂੰ।' ਫਿਰ ਬੇਬੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੌ ਗਈ।

ਸੀਮਾ ਅੰਦਰ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਭਾਪਾ ਜੀ ਲਈ ਬਾਬਰੂਮ 'ਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰਾ, ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਲੈਣਾ। ਖਾਣਾ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿਆਰ ਜੇ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੁੱਤ ਫੜ ਲਈ। ਸੀਮਾ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਚਪੇਤ ਵਿਖਾਈ, ਪਰ ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾ ਘੁਮਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, 'ਜ਼ਰਾ ਮੁਸਕਰਾਓ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ।' ਸੀਮਾ ਨੇ ਗੁੱਸੇ-ਹਾਸੇ-ਸੰਗ ਵਾਲੀ ਮੁਸਕਾਣ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਕੋਡਾ ਖੁਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ। ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਭੁੱਲ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਪਣਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਖੰਘਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਮੋਨਾ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਈ ਤੜਫ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਨੱਕ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ, ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੈਰ ਮਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਚੀ ਤੜਫਦੀ ਰਹੀ। ਛਾਤੀ ਤੇ ਗਲੇ 'ਚੋਂ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਪਰ ਨਾ ਉਹ ਰੋਈ, ਨਾ ਚੀਕੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ। ਬਸ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਹਮਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦਾ ਚਮਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਰਾਮੋਨਾ ਮੁਸਕਰਾ ਪਈ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਕੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਈ ਤੇ ਬੋਲੀ, 'ਪਾਪਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲੜੀ ਮੈਂ?'

'ਰਾਣੀ ਝਾਂਸੀ ਵਾਂਗ।' ਜਸਵੰਤ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੁੰਮ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਜਸਵੰਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, 'ਬੜੀ ਬਹਾਦਰ ਬੱਚੀ ਐ। ਇੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹੀਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਮਾ ਜ਼ਹੀਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੈ।'

ਜਸਵੰਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹੇ।

'ਸੀਮਾ, ਲਿਆਓ ਰੋਟੀ। ਬਾਈ ਭੁੱਖੇ ਹੋਣਗੇ।'

ਰੋਟੀ ਆ ਗਈ। ਆਲੂ-ਗੋਭੀ, ਦਾਲ ਤੇ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀ ਚਟਣੀ। ਮੈਂ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਕਿਸੇ ਅਲਮਾਰੀ 'ਚੋਂ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਨੂੰ ਫਲ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਂਜ ਵੀ ਮੁਰਗੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਲੂ-ਗੋਭੀ! ਮੈਂ ਕੋਲੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੀ ਆਖਿਆ, 'ਜਸਵੰਤ, ਮੇਰੇ ਬੈਗ 'ਚੋਂ ਬਰਾਡੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜ਼ਰਾ।' ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਖਾਣਾ ਲਾਉਂਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੁਕ ਗਏ। ਜਸਵੰਤ

ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ, ਪਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, 'ਬਾਈ, ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਸੀਮਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਮੈਥੋਂ ਇਕੋ ਮੰਗ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਣਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਘਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਐ। ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਨਾ।'

'ਨੋ, ਨੋਟ ਐਟ ਆਲ।' ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹੀਣਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਾਂ ਕਿ ਬੈਰ ਮਹਿਸੂਸ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੇ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜੀ। ਇਕ-ਦੋ ਬੁਰਕੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰੋਟੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਆਦੇ-ਸੁਆਦ ਲਗਦੀ ਗਈ। ਪਲੇਟ 'ਚੋਂ ਫੁਲਕਾ ਚੁੱਕਣ ਲਗਿਆ, ਤਾਂ ਸੀਮਾ ਨੇ ਕਿਚਨ 'ਚੋਂ ਆ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਫੁਲਕਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਇੰਨੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਵਲਾਇਤ 'ਚ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਮਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ।

'ਸੀਮਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਭਾਈ, ਕੁਕਿੰਗ ਦੀ ਡਾਕਟਰੇਟ ਕੀਤੀ ਲਗਦੀ ਐ। ਜੇ ਮੈਂ ਹਫਤਾ ਕੁ ਤੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਖਾਣਾ ਖਾ ਲਿਆ, ਮੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਆਦਤਾਂ ਈ ਵਿਗੜ ਜਾਣਗੀਆਂ।' ਮੈਂ ਆਖਿਆ। 'ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੋ ਭਾਪਾ ਜੀ! ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਪਕਵਾਨ ਖਾਂਦੇ ਹੋਵੋਗੇ।' ਉਹ ਬੋਲੀ।

'ਉਥੇ ਕੀਹਨੂੰ ਵਿਹਲ ਐ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੌੜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਚੂਸਦੇ ਆਂ।'

'ਸੁਆਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਇਆ ਜੀ?'

ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਮੈਂ ਰਾਮੋਨਾ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਪੌਲੀ ਜਿਹੀ ਚੁੰਢੀ ਵੱਢ ਕੇ ਆਖਿਆ, 'ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੁਆਦ ਪੈ ਜਾਂਦੈ।'

ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ 'ਚ ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰ ਫੁਲਕਿਆ-ਮੋਹ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ! ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਤਾਇਆ ਜੀ' ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਰਗੀ ਭਰਜਾਈ, ਮੇਰੀ ਭਤੀਜੀ-ਮੇਰੀ ਬੱਚੀ...ਮੇਰੀ ਖੂਨ। ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗਲਵਕਤੀ 'ਚ ਪੀਚ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਪੀਚੀ ਰੱਖਾਂ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਰਚੀ ਵਲਾਇਤੀ ਠੰਢ ਨਾ ਖੁਰ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਨਾਈਟ ਸੂਟ ਪਾ, ਰਜਾਈ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਗਲੀ ਦੀ ਬੱਤੀ ਹਾਲੀ ਵੀ ਬੁਝੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜੇ ਅੱਠ ਹੀ ਵਜੇ ਸਨ, ਪਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਂਹ ਵਰਗੀ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਰਾਮੋਨਾ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰੂ ਤੇ ਬਸੰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨੀ ਮੰਨ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲੇਗੀ ਨਾ ਪਾਣੀ-ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੋਗੇ। ਕੈਦਖਾਨੇ ਦੇ ਸੌ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ-ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿੰਦਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦਰਵਾਜ਼ੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਮੂੰਹਰੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲਈ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਬਸੰਤੀ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਈ, ਪਰ ਸ਼ੇਰੂ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾੜਕੂ ਜਿਹਾ ਪਰ ਹੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਸੰਤੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖਿਝ ਚੜ੍ਹੀ, 'ਮੌਤ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖਲੋਤੀ ਐ, ਤੈਨੂੰ ਹਾਸੇ ਸੁਝਦੇ ਨੇ। ਸ਼ੇਰੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵੇਖ ਬਸੰਤੀਏ! ਰਾਤ ਪਿਛੋਂ ਸੂਰਜ ਜ਼ਰੂਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇੰਜ ਆਖ ਸ਼ੇਰੂ ਨੇ ਬਸੰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਧੱਕਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ ਦੂਜਾ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਵੀਹਾਂ-ਪੱਚੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਬਸੰਤੀ ਦਾ ਪਾਪਾ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬੋਲੀ, ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਦਿਮਾਗ ਫਿਰ ਗਿਐ। ਲੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਬੈਠੀ ਆਂ, ਤੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾ ਟੱਕਰਾਂ, ਪਰ ਸ਼ੇਰੂ ਉਸੇ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਧੱਕਦਾ ਗਿਆ। ਨਤਿਨਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਧੱਕੇ ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਇੱਕ ਵੀ ਨਾ। ਕੈਦਖਾਨੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੂ ਸੌਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮੁੜਕੇ-ਮੁੜਕੀ ਹੋਈ ਬਸੰਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, ਵੇਖ ਬਸੰਤੀਏ ਪਹੁ ਫੁੱਟ ਰਹੀ ਐ। ਇੰਜ ਆਖ ਉਹਨੇ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਚੁਪੌਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ।

'ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਾਪਾ?'

ਰਾਮੋਨਾ ਅੱਧ-ਮੀਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੀ। 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਦੀ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ-ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।' ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਰਾਮੋਨਾ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਅਤੇ ਰਾਮੋਨਾ ਸੌ ਗਈ।

ਸੀਮਾ ਰਸੋਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਚਾਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪ ਲੈ ਆਈ। ਅਸੀਂ ਰਜਾਈ ਦੀਆਂ ਬੁੱਕਲਾਂ ਮਾਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੀਮਾ ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਜਾਤ-ਬਰਾਦਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨੂੰ 'ਸੁਨਿਆਰੀ, ਸੁਨਿਆਰੀ' ਧੁਮਾ ਏਡਾ ਬਖੇਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਘਰ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਾਗੀਆਂ-ਤੱਬੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਾ ਜਾਪਿਆ। ਹਾਂ, ਦੋ ਵਖਰੇਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਨ: ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕੋਕਾ ਬਹੁਤ ਸਜਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਪੂਰਾ ਆਦਮੀ ਲਗਦਾ ਸੀ।

'ਸੀਮਾ, ਘਰਦੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਆਂ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਆਪ-ਬੀਤੀਆਂ ਸੁਣੀਏ। ਤੂੰ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੀ? ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਮਿਲੇ ਸੀ?'

ਸੀਮਾ ਕੁਝ ਸੰਗ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਜਸਵੰਤ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਈ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਪਿਘਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਤ ਸੀਮਾ ਕੋਲ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

'ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਸਨ ਤੈਥੋਂ?'' ਮੈਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਬਸ ਉਹੀ ਰਿਵਾਜੀ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਜਸਵੰਤ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਏ? ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ? ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ? ਨਾਲ ਕੌਣ ਸੀ? ਕਿਉਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ?'

'ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ?'

'ਨਹੀਂ ਭਾਪਾ ਜੀ, ਡਰਾਵੇ ਬਹੁਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਦਕਲਮ ਤੇ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਅਸਲੀਲ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਮਾਰ-ਪਿਟਾਈ ਤੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਚ ਗਈ। ਨਹੀਂ 'ਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਨੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ।'

ਸੀਮਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣਵੇਖੀਆਂ, ਪਰ ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਲਾਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਾਟੇ ਕੱਪੜੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਪੁੱਟੇ ਉਲਝੇ ਵਾਲ, ਨੀਲਾ-ਲੱਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਵਲ੍ਹਧਰੀਆਂ ਕੱਜਕਾਂ...।

ਫਿਰ ਜਸਵੰਤ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚੋਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਉਹਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਤਾਇਆ ਜੀ, ਯਾਨਿ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੋਕ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਚੇ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ

ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈਕੋਰਟ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੀ। ਨੌਕਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਫੁੱਲਝੜੀ ਠੁੱਸ ਹੋ ਗਈ।

'ਇਹ ਲਹਿਰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ?'' ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

'ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਤੇ ਨਿਖੇਧ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੈਟੀ-ਬੁਰਜਵਾ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੌ ਇਹ ਪੈਟੀ-ਬੁਰਜਵਾ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਖੋਹਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਉਂਜ ਵੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੇ ਧੜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਨ, ਸਿਰ ਚੀਨੀ।'

'ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਬਸ ਵਹਾਓ 'ਚ ਵਹਿ ਗਿਆ। ਜਵਾਨ ਖੂਨ, ਗਰੀਬੀ, ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ-ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਚੱਕਰ-ਬਸ ਅੱਗ ਠੰਢੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੀ ਰਾਹ ਸੀ ਪਰ ਪਛਤਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਚਲੇ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਵਾਂਗ ਸਿੰਧ-ਪੱਧਰਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

'ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਦਿਆ ਕਿੰਨੀ ਐ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

ਸੀਮਾ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਜਸਵੰਤ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹਾਈ ਸੈਕਿੰਡ ਕਲਾਸ ਐਮ.ਏ. ਆ ਤੇ ਸੀਮਾ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਫ਼ਸਟ ਕਲਾ ਐਮ.ਏ., ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਰੱਖਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨਨੁਮਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਨਾਂ ਤੇ ਸੀਮਾ ਢਾਈ ਕੁ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ

ਜਿੰਨੇ ਦਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ 'ਚ ਪਟਰੋਲ ਪਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਲਹਿਰ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦਾ ਸੁਪਨਾ ਤੇ ਇਸ਼ਟ ਬਣ ਉਹਨੂੰ ਸਾਬਤ-ਕਦਮੀਂ ਨਾਲ ਤੋਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੂਰਮੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੱਸ ਗਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਰੈਲੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਬਣ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਨਿੱਘਰ, ਨਸ਼ੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਜੀਦਾ ਹੈ? ਤੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੌਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ।

'ਤੂੰ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ।' ਮੈਂ ਬੜੀ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ਆਖਿਆ।

ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਕੋਈ ਤਣਾਓ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਣ ਆਈ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਬਾਈ ਇੰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ... (ਉਸ ਨੇ 'ਕਲ' ਆਖਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ 'ਕਲੱਕ' ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ)...ਗਲਤ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਐ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਮਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਐ।

'ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਦੀ?'

'ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਹੈ ਕਦੀ-ਕਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਭਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।'

'ਕਿਵੇਂ?'

'ਤਾਰੀਖ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ਐ। ਮੈਨੂੰ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਐ ਕਿ ਨੇਕੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ, ਬਦੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੇਣਗੀਆਂ।'

'ਇਹ ਮਸਲਾ ਏਡਾ ਸਿੱਧਾ ਤਾਂ ਨੀ। ਤੇਰੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।'

'ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ, ਅਟੱਲ ਆਖਿਐ। ਜੰਗ ਐ, ਕੋਈ ਖੇਡ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਹਾਰਾਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ ਅੰਤ ਨੇਕੀ ਨੇ ਹੀ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ।'

ਮੈਂ ਸੀਮਾ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਉਹ ਮੁਸਕਾ ਪਈ। ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਜੋਂ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭਰਜਾਈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਜੇਠ ਸਾਂ ਪਰ ਇੰਨੇ ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਹੀ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਵਾਜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੰਗ-ਸੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਜਸਵੰਤ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜਿਸ ਰਾਤ ਜਸਵੰਤ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਲੁਕਦਾ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਤੁਸੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸੀ?'

'ਨਹੀਂ ਭਾਪਾ ਜੀ, ਨੋਕ ਤੇ ਲਾਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੀ ਸਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕੁੜੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਗਿਆ।'

'ਏਸ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ?'

'ਨਹੀਂ ਭਾਪਾ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਰਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨਫਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵੱਜੇ ਸਨ। ਦਸੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਮੰਗਿਆ। ਪੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੰਬਲ ਚੁੱਕ ਬੋਲੇ, 'ਬੂਹਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈ, ਮੈਂ ਵਰਾਡੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗਾ...ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵਰਾਡੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ...ਮੇਰੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਠੀ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਵੱਖਤੋਂ ਸਾਂ।'

ਜਸਵੰਤ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਥੇ ਜਸਵੰਤ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਐਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨਦਾਨ ਸੀ। ਚੰਨ ਰੌਸ਼ਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਉਤਰ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕਿਆ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਥੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਹੁਤ ਸੀ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਬੱਚੀ ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਪਾਸਾ ਪਰਤਿਆ। ਸੀਮਾ ਨੇ ਰਜਾਈ ਜ਼ਰਾ ਪਾਸੇ ਹਟਾ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪੀਲਾ ਸੀ। ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁਸਕਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਲੀ ਨਿੰਮੀ ਮੁਸਕਾਣ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖਿਲਰੀ ਪਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਸ ਇਕੋ ਹੀ ਬੱਠੇ?'

ਲਗਭਗ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

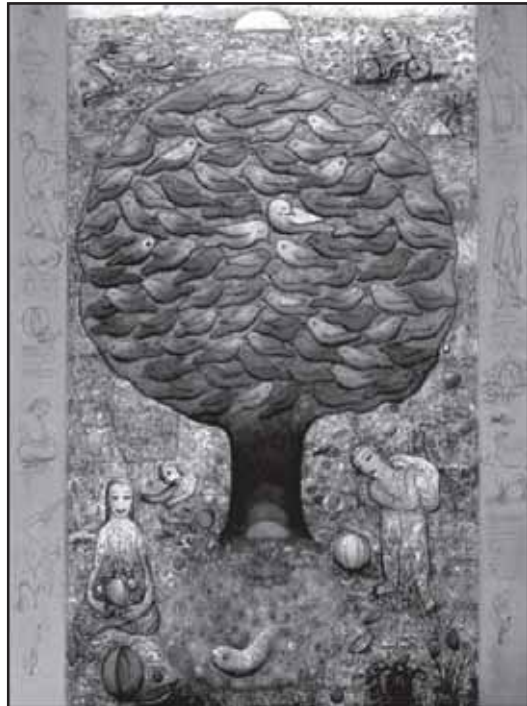
ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, “ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁਤਿ ਅਤਿ ਗਾਖਤੀ ਜੇਠ ਅਖਾੜੈ ਘਮ ਜੀਉ” ਅਰਥਾਤ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁਤ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਦੇਣ, ਇਥੇ ਅਖਾੜੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਹਾੜ’ ਹੈ। ‘ਘਮ’ ਦਾ ਅਰਥ ਗਰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਸੁਜਾਤੀ ਅਰਥਾਤ ਸਕਾ ਵੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ warm ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਸਾਂਝ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਫਿਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਮਾਹੁ ਜੇਠੁ ਭਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ॥ ਬਲ ਤਾਪਹਿ ਸਰ ਭਾਰ ਸਾ ਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੈ॥” ਭਾਵ ਜੇਠ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਧਰਤੀ ਭੱਠ ਵਾਂਗ ਤਪਦੀ ਹੈ, ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਾਰਿਸ ਸਾਹ ਹਰੀਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ,

ਜੇਠ ਮੀਂਹ ਤੇ ਸਿਆਲ ਨੂੰ ਵਾਉ ਮੰਦੀ, ਕਟਕ ਮਾਘ ਵਿਚ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨੀ।
ਰੋਵਣ ਵਿਆਹ ਵਿਚ, ਗਾਵਣਾ ਵਿਚ ਸਿਆਪੇ, ਸਤਰ ਮਜਲਸਾਂ ਕਰਨ ਸੁਖੇਰੀਆਂ ਨੀ।
ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ‘ਜੇਠ ਹਾੜ ਕੁੱਖੀ, ਸੌਣ ਭਾਦੋਂ ਰੁਖੀ’ ਅਰਥਾਤ ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੀ ਭੱਠ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਬਚਾਉ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਾਵਣ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮੀਂਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਮਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਹਾਇਕੂ ਦਾ ਜਮਾਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੰਗੜਾ ਜਿਹਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਚਲੋ ਜੇਠ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦੋ ਹਾਇਕੂ ਹੋ ਜਾਣ,
ਜੇਠ ਦੀ ਸਵੇਰ
ਬਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪੌਣ ਨਾਲ ਆਈ
ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼।

—ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਮਾਹੁ ਜੇਠ ਭਲਾ

ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜੇਠ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੰਗਾ ਦੁਸਹਿਰਾ ਤੇ ਨਿਰਜਲਾ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਜਲਾ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਜਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਜੇਠ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਿਧਾਰਥ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਜੇਠਤਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚੰਦਰਮਾ ‘ਜੇਠ’ ਨਛੱਤਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਨਛੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਜਯੇਸ਼ਠ’ ਜਾਂ ‘ਜਯੇਸ਼ਠ’ ਹੈ। ਸੂਰਜੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੇਠ ਵਿਸ਼ਚਕ ਸੰਗਰਾਠ ਤੋਂ ਮਿਥੁਨ ਸੰਗਰਾਠ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਾਵੀਤ, ਛਤਰੀ ਜਾਂ ਕੰਨ ਦੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ, ਰੱਖਿਅਕ ਅਤੇ

ਲੀਡਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਛਤਰੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜੇਠ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ‘ਜਯੇਸ਼ਠ’/ਜਯੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ‘ਸ਼ਟ’ ਜਾਂ ‘ਸ਼ਠ’ ਧੁਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ‘ਠ’ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ> ਸੇਠ। ਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਜੁਜਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ: ਜਯਾ+ਸ਼ਠ। ‘ਜਯਾ’ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੁਢੇ, ਵੱਡੇ, ਪਹਿਲ ਜਾਂ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬਣੇ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜਦ ਤੀਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ‘ਸ਼ਠ’ ਪਿਛੇਤਰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਦੇਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਨਛੱਤਰ ਵਿਚ ਏਹੀ ਭਾਵ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਠ ਨਛੱਤਰ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਜੇਠ ਨਛੱਤਰ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ‘ਸ਼ਠ’ ਅੰਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ‘sweet, sweeter, sweetest’ ਅਰਥਾਤ ਤੀਸਰੀ ਜਾਂ ਸਰਬੋਤਮ ਡਿਗਰੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਅਕਸਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਿਛੇ ‘est’ ਪਿਛੇਤਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨਗੋਚਰੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪਿਛੇ ‘ਰਾ’ ਪਿਛੇਤਰ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ‘ਚੌਤੇਰਾ, ਕਚੇਰਾ, ਪਕੇਰਾ, ਬਥੇਰਾ (ਬਹੁਤੇਰਾ), ਵਧੇਰਾ ਆਦਿ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ‘er’

ਪਿਛੇਤਰ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ (higher = high+er). ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘est’ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ‘ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ‘ਸ਼ਟ’ ਜਾਂ ‘ਸ਼ਠ’ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝ ਭਾਰੇਪੀ ਸਾਂਝ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ੇਸ਼ਟ (ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ), ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ (ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਆਦੀ) ਆਦਿ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ‘ਜਯੇਸ਼ਠ’ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਪਰਮੁੱਖ।

ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦ ਆਰੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ‘ਜੇਠ’ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਜਾਤੀ ਤੇ ਹਮਨਾਮ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਤੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਹੈ, ‘ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਮੁਏ ਦੁਖਿ ਸਸੂ ਕਾ ਡਰ ਕਿਸੂ’ –ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ। ਇਥੇ ਦੇਵਰ-ਜੇਠ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਦੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ‘ਜਯਾ’ ਅੰਸ਼ ਦੇ ‘ਵੱਡੇ’ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਾ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੰਗੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਘਰ ਵਤ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਡਿਗ ਪਈ ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ ਸੁਰਮਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਜੇਠ ਦਾ ਖੰਘੂਰਾ।

—ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਪੇਰਾ

ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜੇਠ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, “ਜੇਠ ਨੂੰ ਲੱਸੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਦਿਉਰ ਭਾਵੇਂ ਮੱਝ ਚੁੰਘ ਜਾਏ।” ਜੋਗੀ ਬਣੇ ਰਾਝੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਕਰਦੀ ਸਹਿਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਰਾਝੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹਨ,

ਸ਼ਰਮ ਜੇਠ ਤੇ ਸਹੁਰਿਉ ਕਰਨ ਆਈ,
ਮੂੰਹ ਫਕਰ ਤੋਂ ਕਾਸ ਨੂੰ ਲੱਜੀਏ ਨੀ।
ਵਾਰਿਸ ਸਾਹ ਤਾਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਦਿਸੇ,
ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਤੱਜੀਏ ਨੀ।
ਜੇਠ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜੇਠਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, “ਸਗਲ ਸੰਤੋਖੀ ਦੇਰ ਜੇਠਾਣੀ” –ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਇਥੇ ਕਾਵਿਕ ਪਰਵਾਹ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇਰਾਣੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ‘ਜੇਠਾਣੀ’ ਦਾ ‘ਆਨੀ’ ਅੰਸ਼ ਸਮਝੋਂ ਦੇਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ‘ਜਯੇਸ਼ਠ’ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ-ਵੱਡਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ; ਸਰਵਸ਼ੇਸ਼ਟ, ਸਰਵੋਤਮ; ਸਰਵਪ੍ਰਥਮ, ਪਲੇਠਾ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ, ਮੁਹਰੀ, ਸਰਵਉਚ। ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਵੀ ਜਯੇਸ਼ਠ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਠਾ ਰੰਗ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਵੀ ਰੰਗਾਈ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਠਾ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵਡਿਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਠੇਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜਠੇਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਠੇਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਪਰਿਵਾਰ ਜਠੇਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਸਸੂ ਤੇ ਪਿਰ ਕੀਨੀ ਵਾਖਿ॥
ਦੇਰ ਜਿਠਾਣੀ ਮੁਈ ਦੁਖਿ ਸੰਤਾਪ॥
ਘਰ ਕੇ ਜਿਠੇਰੇ ਕੀ ਚੁਕੀ ਕਾਣਿ॥
ਪਿਰਿ ਰਖਿਆ ਕੀਨੀ ਸੁਖਤ ਸੁਜਾਣਿ॥
ਇਥੇ ਜਿਠੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਅਰਥਾਤ ਮੌਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

‘ਜਯੇਸ਼ਠ’ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੱਥ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਰਥਾਤ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਉਂਗਲ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਜੇਠਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੇਠਾ ਪੁੱਤਰ। ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜੇਠਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਜੇਠਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਜੇਠਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਜੇਠਾ ਹੈ। ਹਰਬਲਭ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੇਵੀ ਤਲਾਬ ਲਾਗੇ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਜੇਠੂ ਮੱਲ ਦਾ ਅਖਾੜਾ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਕੀਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦੇ ਉਪਨਾਮ ਦੀ ਵੀ ਥੋੜੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਹਿੰਦੂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਦੇ ਉਪਨਾਵਾਂ ਪਿਛੇ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਨਗਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਨਾਂਵਾਂ ਪਿਛੇ ‘ਆਨੀ’ ਪਿਛੇਤਰ ਲਗ ਕੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਅਡਵਾਨੀ, ਕਿਰਪਲਾਨੀ, ਮਲਕਾਨੀ, ਗੁਰਬਾਨੀ ਆਦਿ। ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ‘ਆਸ਼ੀ’ (ਅੰਸ਼ ਤੋਂ) ਦਾ ਘਸਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਧੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਤਦਾਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਜੇਠਮਲ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਨਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਚੱਲਿਆ। ਉਹ ਸ਼ਕਰਪੁਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੇਠ ਅੰਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੇਠਮਾਜਰਾ, ਜਠੌਲ ਆਦਿ।

ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਪੁੱਛਣਾ ਜਾਂ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਛੇਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਸਵੰਤ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ-ਬੱਸ ਬਹੁਤ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਦਮ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਗਈ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਦਿਤਾ,

“ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਸਕੂਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜੀਪ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰੁਕੀ। ਪਿੱਛੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ, ‘ਬੈਠ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ‘ਚ ਤੇਰਾ ਆਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਿਆਣੇ ‘ਤੇ ਨਿਆਣਾ ਬਣਾਉਣ ਡਿਊਆ ਹੋਇਆ ਏ’, ਠਾਣੇਦਾਰ ਠਾਣੇਦਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਿਆ।

‘ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕੋ ਬੱਚੀ ਐ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਿਮਾਰ। ਮੈਂ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਬੜਾ ਗੁਸਤਾਖ ਲੱਗਿਆ। ਬੋਲਿਆ, ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਵੀ ਕਰਵਾਏਗਾ, ਭੈਣ ਦਿਆ ਯਾਰਾ-ਮਾਂ ਦਿਆ ਖਸਮਾਂ!

—ਵੇਖੋ, ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਆਂ, ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲਣਾ।

—ਬੱਸ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖਤਰੇ ‘ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਬੈਂਤ ਤੇ ਬੈਂਤ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਂਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀਆਂ। ਟੁੱਟ

ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਠਾਣੇਦਾਰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਪਰੋਂ ਦੂਜੇ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਮੈਨੂੰ ਔਧਮੋਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿਚ ਪਾ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲੰਮੀ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਗਈ। ਇੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਝਰ ਰਹੀ ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ‘ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੇਕ ਆਉਣ ਲਗਿਆ, ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਉੱਜ ਦਾ ਉੱਜ ਸੀ, ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਅਡੋਲ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਹੱਸਾਸ ਆਦਮੀ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਰਾਣੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਵਾਲੇ ਪੌੜਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਂ, ਸੀਮਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੌਂ ਰਹੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਇੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ...ਸੀਮਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਸਨ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਾ ਛੋਹ ਸਕਿਆ। ਜਸਵੰਤ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਖੋਇਆ-ਖੋਇਆ, ਉਲਝਿਆ-ਉਲਝਿਆ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਬੋਲਿਆ, “ਬਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਰਾਮ ਕਰੋ-ਬਹੁਤ ਬਕਾਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ!”

ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੌਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਟੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ-ਗਲੀ ਦੀ ਬੱਤੀ ਇੰਜ ਬੁਝੀ ਪਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬੁਝਾ ਕੇ ਹੀ ਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਗਲੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾੜੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ-ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ‘ਚੋਂ ਆਇਆ

ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਰਾਮੋਨਾ ਸੌਂ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਛਾਤੀ ‘ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਵਧੀਆ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਉਹਦਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਜਾਗਦਾ ਰਹੇਗਾ-ਉਹ ਮਾਂ ਹੈ। ਤੇ ਜਸਵੰਤ! ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਉਹ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਲਗਦੇ ਸਨ-ਇਕ, ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਖੁਰੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ।

ਬਲਦ ਨੂੰ ਰੱਸਾ ਪਾ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਣਾ, ਖੁਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਾਸ ਵਿਚ ਕਿੱਲ ਗੱਡਣੇ ਅਤੇ ਬਲਦ ਦਾ ਤੜਫਣਾ। ਦੂਜਾ, ਘਰਦੇ ਪਾਲੇ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਲੋਤਰਖਾਨੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਆਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੱਸੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਛੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ-ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ, ਇੰਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਸੋਚਦਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਫਰਕ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ!

ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਜਗਾਇਆ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਗਲੀ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਣਕ ਸੀ। ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਤਾਇਆ ਜੀ, ਮੰਮੀ ਚਾਹ ਲੈ ਆਵੇ?” ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ‘ਹਾਂ’ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਮੋਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਪੀਲੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਦਮੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਲਕੀਰ ਤੀਕ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਜਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ। ਸੀਮਾ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਈ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ‘ਚ ਟੋਏ ਪੈ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਰਾਮੋਨਾ ਵੀ ਖਹਿਤੇ ਪੈ ਗਈ।

ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਫ.ਡੀ. ਕਰਵਾਉਣੀ ਸੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦਾ। ਜਸਵੰਤ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਖਿਆ।

“ਜੱਸੀ! ਤੂੰ ਇੰਨੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ?”

“ਨਹੀਂ ਬਾਈ, ਮੇਰੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਐ, ਨਾ ਹੀ ਪਛਤਾਵਾ।” ਉਹ ਪੂਰੇ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।

“ਹੁਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ‘ਚ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਸੱਦ ਲੈਂਦਾ। ਸੀਮਾ ਤੇ ਰਾਮੋਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ।”

“ਨਹੀਂ ਬਾਈ ਜੀ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੜਾ ਠੀਕ ਆਂ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਿੰਡ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮਰਨ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਨਾਂ।”

“ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਐ?”
“ਬਹੁਤ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਅੱਗੇ ਤੁਰੇਗਾ। ਨੌਕੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਤਕੜੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੀਮਾ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਰੇਗੀ-ਮੇਰੇ

ਧਿਆਨ ‘ਚ ਮੈਂ ਵੀ। ਰਾਮੋਨਾ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁੜੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।”

ਸਟੇਸ਼ਨ ਆ ਗਿਆ। ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ, ਮੈਂ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਦਸ ਨੋਟ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਆਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਲੈ, ਕੋਈ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਨੋਟਾਂ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੀ ਜਾਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਚ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਲ ਤੇ ਰਾਮੋਨਾ ਦੀ ਸਵੈਟਰ ਬਹੁਤ ਘਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਜਸਵੰਤ ਦਾ ਕੋਟ ਰੈਗਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਤਰਸ ਆਇਆ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ ਬਾਈ ਜੀ, ਸੁਕਰੀਆ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਆਏ ਫਿਰ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਸਵੈ-ਤਰਸ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ... ਗੁਸਤਾਖੀ ਮਾਫ ਕਰਨਾ।”

ਮੇਰਾ ਨੋਟਾਂ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਥਾਪੇਂ ਜੰਮ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਉਸ ‘ਤੇ ਇੰਨੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੱਥ ਅਗਾਂਹ ਕਰਨਾ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਚੱਲ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਦਿਸਣ ਤੀਕ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਦੱਬੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ। ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਖੜਕਾ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਡੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਨੇ-ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ‘ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਸਿਦਕ ਨੇ ਇੰਦਾਂ ਉਧੇੜੇ ਗਮ-ਗਲੋਟੇ...

ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲੱਗਦੀ ਮਾਮੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਲ ਕੀਤੀ। ਮਾਮੀ ਨੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕੱਢ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਮੀ ਭਾਣਜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਮਾਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟ ਆਇਆ ਹੋਵਾਂ। ਮਾਮੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਹੌਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ। ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਸੜਕ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਾਂ।

ਮਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੰਨ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ ਸੀ। ਮਾਮੇ ਦਾ ਰਫਿਉਜੀ ਕੇਸ ਪਾਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਮੀ ਦੋਵਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਮੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਮਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਮੀ ਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਅ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਮੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਿਸਤਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਘੁਲਦਾ ਅਖੀਰ ਮੌਤ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਮਾਮੀ ਸਿਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਮਾਮੇ-ਮਾਮੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਮਾਮਾ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮਾਮੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਸਬਰ ਦਾ ਘੱਟ ਪੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਦੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਝੱਖੜ ਨੇ ਫਲ ਖਾਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਰੂਪੀ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੀਲਾ ਤੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਮਾਮੀ ਦੇ ਅੱਲ੍ਹੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮਦਦ ਰੂਪੀ ਮਲੂਮ ਲਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਮੀ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਤਪਣ ਲੱਗਿਆ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਤੇ 5-7 ਘੰਟੇ ਲਾ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਚਾਰ ਡਾਲਰ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਮਾਮੀ ਉਮਰੋਂ ਅਜੇ ਮੁਟਿਆਰ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਮਾਮੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਪੇਚਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਮਾਮੀ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਠਿੱਲ੍ਹ ਹੋਈ ਗ੍ਰਿਹਿਣੀ ਦੀ ਕਿਸਤੀ ਭਾਰੀ ਤੁਫਾਨਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਤੀ ਦਾ ਮਲਾਹ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਮੀ ਤਾਂ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਦੋ ਮਾਸੂਮ

ਬੇਟਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਗੁੰਡੀਆਂ ਹੀ ਚਾੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋਬਨ ਚੁੱਤੇ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਾ ਢਕਦੀ! ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਟੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਨੂੰ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਕਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਾਮੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜੋਬ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ। ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਚਰਖੇ ਨਾਲ ਗ਼ਮਾਂ ਦੇ ਗਲੋਟੇ ਲਾਹੁੰਦੀ ਨੇ ਸਮਾਂ ਕੱਢਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ। ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲੀਆਂ ਧੀਆਂ ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਮਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ-ਮੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਅਡੋਲ ਰੱਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ। ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਮਨ ਜੋਤਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਹੱਥ ਸਫ਼ਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੀਆਂ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗੇ, ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਮੈਲੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ। ਮੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਹੋਈਏ। ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਤਾਹ ਵੰਡਦੇ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਢੁਕਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਕਲ ਗਈ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਪੰਜਾਂ ਕੱਕਿਆਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, "ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਝੂਠਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਲੈ ਆਓ! ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਨਾ।"

ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲਾ ਹੈਡ

ਗ੍ਰੰਥੀ ਛੱਪੜ ਦਾ ਗਵਾਹ ਡੱਡੂ ਬਣਦਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, "ਭੈਣ ਜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

"ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮੇਰੀ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਰੱਖੀ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਉਸ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ 'ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਕੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ!" ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਏ।

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਪੱਕੇ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹੋਣ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋਤਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਖੁਦ ਆਪ ਅਦਰੋਂ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਚਲਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ 'ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਉਫਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਸੱਕ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਘੁੰਮਾਈਆਂ। ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਪੱਖੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਫੋਨ 'ਤੇ ਡਰਾਵੇ ਦਿਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਲੁਕਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਪੱਗ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਬੇਫਿਕਰ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਸੁਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬੈਰ! ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣਨ ਦਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਿਆਣਪ ਵਰਤੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਬਦਲ ਲਿਆ।

ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਹਾਰਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ। ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, "ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੁਰੇ! ਤੂੰ ਆਹ

ਕੀ ਕੀਤਾ। ਮੁਟਿਆਰ ਧੀਆਂ ਦੇ ਗਾਤਰਾ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਮੁੰਡੇ ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲੋਗੀ।" ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਆਪੇ ਕਾਰਜ ਸਫਲੇ ਕਰੂਗਾ।" ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਮੁੰਡੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਨਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਮੁੰਡੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਸਭ ਦੀ ਸੂਣੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋ ਕੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦਰਦੀ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਝੱਟ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਗੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਬਣੂ ਬਾਤ!

ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਵੱਡੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵਰ ਲੱਭਣ ਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਅਨੂਪ ਕੌਰ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਵਰ ਦੇਖੋ।" ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਂ ਦੱਸਾਂ ਪਈਆਂ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੀਆਂ ਇੰਡੀਆ ਚਲੇ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਦਿਖਾਈ ਕਰਵਾਈ। ਕਿਤੇ ਮੁੰਡਾ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਤੇ ਮੁੰਡਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਦੋਵਾਂ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਗਣ ਲੱਗੇ। ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਨੂੰ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਹੀ ਇਕ ਔਰਤ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਜੋੜੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਆਹ ਪੁੱਤਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜੇ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦਾ ਸਾਈ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਾਮ ਪੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੱਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਹਾਰੇ ਦਿਨ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵਟਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਧੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਧਰ ਜੋੜੇ ਭਰਾ ਸਨ ਤੇ ਇੱਧਰ ਜੋੜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਢੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੀਹ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਆਏ। ਐਤਕੀ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ-ਮੇਰਾ ਰੁੱਸੇ ਨਾ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ, ਜੱਗ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਰੁੱਸੇ ਜੇ।

ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਈ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਤਮੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੇ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਸ਼ ਡੱਡਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮਾਮੀ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਮਨ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਝੁਕ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ...। ਸੁਪਨੇ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਕੁ ਚਲਾਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ

ਬੌਬ ਖਹਿਰਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ
ਫੋਨ: 734-925-0177

ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ, ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਵਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਅੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਪਈ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁਝ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਅੱਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ 450 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲੀਲਿਓ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਧਰਤੀ ਚੌਧਟੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ, ਇਹ

ਸੁਪਨੇ

ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਰੋਮ ਵਿਚ ਬੈਨੇ ਪੋਪ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗਲੀਲਿਓ ਨੂੰ ਰੋਮ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਉਲਟ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਲੀਲਿਓ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ; ਮੁਆਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਖੋਜ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ।"

ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਬੁਰੀ ਮੌਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸੋਚੋ, ਅੱਜ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ!

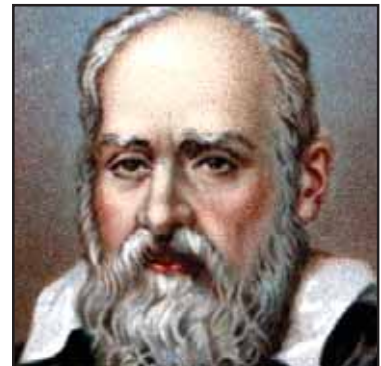
ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਐਡੀਸਨ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਲਬ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢ ਕੇ ਪੂਰੇ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੁਪਨਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਟੇਟ ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡੇਅਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਰਾਈਟ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਉਡ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਡੇਅਟਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਇਸ ਖੋਜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਖ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਹਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ!

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੁਪਨਾ ਗਰਾਹਮ ਬੈਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢ ਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਗਰਾਹਮ ਬੈਲ ਦੀ ਭੈਣ ਤੇ ਮਾਂ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਬੋਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਗਰਾਹਮ ਬੈਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਡਾ. ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖੁਰਾਣਾ ਨੇ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਫਿਰ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਟਿਊਬ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖੇ ਤੇ ਫਿਰ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ; ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੰਦ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਖਿਆ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਅੱਠ ਬੰਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ। ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਾਢਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਵੱਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੁਪਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਸੁਪਨੇ ਉਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਖੋਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਰੇਤੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਢਾਬਿਆਂ, ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੌੜ ਦਿੱਤੇ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਥਾਂ ਵੇਚੇ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਮਰਵਾਏ, ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੋਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ

ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ-ਗਲੀਲਿਓ

ਭਜਾਇਆ ਸੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਹਰਜਾਨਾ ਭਰਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਬੇਹਿਸਾਬ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਖਾਧਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਤੱਕ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਸੀ, ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਔਰਤਾਂ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਫੋਰਸ ਤੇ ਲੱਚਰ ਗਾਇਕਾ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਦਾ ਬੇਹੁਦਾਪਣ ਅਤੇ ਅਸੀਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇਕਦਮ ਫੇਰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਇਕ ਗਾਇਕਾ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦਿਆਂ-ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਭੂਰੀ ਕੀਤੀ ਲੜੀ ਕਿ ਉਹ ਟੱਪਦੀ-ਟੱਪਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਰਹੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੱਗ, ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 'ਤੇ ਉਹਨੇ ਭੱਚੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰ ਛੱਡੀਆਂ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਚੜ੍ਹਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਨਾ ਤਿੰਨਾਂ 'ਚ ਨਾ ਤੇਰ੍ਹਾਂ 'ਚ, ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਪਈ ਕਿ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਆਵੇ ਬੋਲ ਛੱਡੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ 'ਫੇਸਬੁਕ' ਤੇ 'ਟਵਿਟਰ' ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਮੁੱਦਾ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ? ਕਦੇ ਸਾਬਦਿਕ ਹਮਲਾ ਤੇ ਕਦੇ ਹਥਿਆਰੂ ਹਮਲਾ। ਕਦੇ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ ਏਦਾਂ? ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ? ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ 'ਕੌਰ' ਜਾਂ 'ਸਿੰਘ' ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ/ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ? ਹੋਟਲ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਨ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਪੋਸਟ ਥੱਲੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਮੈਂਟ। 'ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ', 'ਏਸ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ', 'ਜੇ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਭੁਗਤ ਸੰਵਾਰੋ', 'ਕਲਾਕਾਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੁੱਚੇ ਆ' ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਉਸ ਗਾਇਕਾ ਦੀਆਂ ਅਧਨਗੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਥੱਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪਰ ਇੱਕ-ਦੋ ਕੁਮੈਂਟ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਆਖਰ ਕਦੇ ਛੱਡਾਂਗੇ।

ਤਾਰਨ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਉਰਫ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਨੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਆਖਿਆ, ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੇ ਰੌਲਾ ਸਿਰਫ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਪਾਇਆ, ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਸਿੰਘ ਇਜ਼ ਕਿੰਗ' ਵਾਲਾ ਗਾਣਾ ਸੁਣਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਹਾਰਡ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭੈਣ ਦੀ ਗਾਲ਼ ਸੀ। ਅੱਠ-ਸੱਤ ਗਾਲ਼ਾਂ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਕੱਢੀਆਂ ਤੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਜਮ੍ਹਾਂ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦੈ...।' ਜੇ ਉਹ ਏਦਾਂ ਨਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਭਲੀਮਾਣਸ ਬਣ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉੱਟ-ਪਟਾਂਗ ਗਾਉਣ ਬਦਲੇ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣੇ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਪੈਸੇ ਉਸ ਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਪਰ ਉਸ 'ਤੇ ਤਵਾ ਲਾਉਂਦੇ-ਲਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੂਝ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵਾ ਬੈਠੇ।

ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹਾਰਡ ਕੌਰ

ਦੇਖਣ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਗੈਰਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨਾ ਬੋਲੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵੀ ਖੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੱਭ ਨੱਚੀ ਗਏ, ਹੁ...ਹਾ, ਓਏ ਚੱਕ ਲਵੇ, ਬੁਰਚਰਚਰ...ਕਰੀ ਗਏ। ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵੀ ਅਣਖ ਦਿਖਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ ਦੇਖਦੇ ਉਹ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਹਾਰਡ ਕੌਰ (ਸਖਤ ਜਾਨ) ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖੀ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਕਾਰਨ ਹਾਰਡ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਮਝ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਗਾਲ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੱਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਲ੍ਹਦੀ ਏ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਢਕਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਏ। ਬੋਲਦੀ ਏਦਾਂ ਏ ਜਿਵੇਂ ਮਰਦ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਐਕਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਢਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਉਹਨੇ ਟੈਟੂ ਬਣਵਾਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਏ, ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਭੇਰਾ ਨਹੀਂ। ਬਸ ਉਹ ਦਿਮਾਗੀ ਫਤੂਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁਬਾਰ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਏ। ਜਾਪਦੈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਪੀੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਜਾਚੇ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੌਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗ ਰਹੀ ਏ। ਇਕ ਮੁਰਖ ਕਲਾਕਾਰ, ਜੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਮੂੰਹ ਆਇਆ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਏਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ। ਨਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਏਨੀਆਂ ਪੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਗਾਇਕਾ, ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਇਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਾਂ ਇਕ-ਦੁੱਕੜ ਉੱਜੜਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਖੜ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਏਨੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਵਾਂਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸੰਗ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲ਼ਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰੇਲਾ ਨਿੰਮ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬਾਬੇ ਗਾਇਕ ਦਾ 'ਹੀਰਾ': ਆਪਣੀ ਹਰ ਐਲਬਮ ਵਿਚਲੇ ਇਕ-ਦੋ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ 'ਮਰ ਜਾਣਾ ਮਾਨ' ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਇਕ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਅੱਪੜੀਆਂ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ

ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੱਖੋਕੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਢੋਲੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਏਨਾ ਪੱਕਾ ਭਗਤ ਏ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲਈ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ। ਹੀਰਾ ਸੋਚਦੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਦੀ 'ਹੀਰਾ' ਰਹਿ ਜਾਣਾ, ਉਦਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਭਾਵੁਕਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਗਲ ਧਸੇ ਹੀਰਾ ਸਿਓ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਏ, ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਪਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਕੀਹਨੇ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰਦਾਸ ਨਕੋਦਰ ਬਾਬਾ ਲਾਡੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਈਕਲ ਵੇਚ ਕੇ ਨਕੋਦਰ ਦੇ ਗੇੜੇ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਮਿਲਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਅਤੇ 'ਬਾਬੇ' ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਉਹ ਮਸੋਸਿਆ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹ ਏਨਾ ਟੁੱਟਿਆ ਕਿ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਦਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦਾ, ਗਾਣਾ ਸੁਣੋ, ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ ਤੇ ਬਸ ਗੱਲ ਖਤਮ। ਪਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੁਰਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਠੇਗਾ। ਕੋਲ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਘੜਾ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ 81 ਗਲਾਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਾ ਲਏ ਤੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈਆਂ 81 ਲੈਚੀਆਂ। ਰੋਜ਼ ਉਹ ਇਕ ਗਲਾਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੀ ਲੈਂਦੈ ਤੇ ਇਕ ਲੈਚੀ ਖਾ ਛੱਡਦੈ।

ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦਾਸ ਆਪਣੇ ਇਸ ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਪੱਖੋਕੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜੇਗਾ? ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਦਬ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਹਮਾਤਤ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਹੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਵੀਨਾ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਨੇ

ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆਂ...

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ
ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਰੌਲਾ ਏਨਾ ਪਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ 'ਲਾਈਵ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਦਿਖਾ ਛੱਡਣਾ ਸੀ।

ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਪੀਘ ਝੂਟ ਰਹੇ ਹੜਤਾਲੀ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਖਰੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਏਦਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਡ ਕੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਮਿਲ ਕੇ ਗਦਗਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਉਢੇ ਹੋਵੇ। ਲੋਕ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ, ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖ਼ਾਨ, ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾ ਕੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਕੋਕ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦੀ ਹੋਵੇ।

ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਤੱਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਅੱਪੜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਗੀ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਅੱਪੜ ਵੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਏਨੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਭਾਵੁਕ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਨਾਲੇ ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਬਤ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦਾ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੈ, ਗਾਉਂਦੈ, ਉਤਰਦੈ ਤੇ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬੈਠ ਰਵਾਨਗੀ ਪਾ ਛੱਡਦੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਵਿਆਹਾਂ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਚ ਬਤੌਰ ਮਹਿਮਾਨ ਪਹੁੰਚੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਫ਼ਨਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਆਦਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੈ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੀ।

ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹੀਰੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਮਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਹਾਰਡ ਕੌਰ

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਉਰਫ ਤਰਨ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਈ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਹ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ। 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਇਹ ਔਰਤ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਕੀ ਜਾ ਬੈਠੀ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ, ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ, ਆਪਣੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਔਰਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਈ।

ਤਰਨ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨਪੁਰ ਵਸਦੇ ਕਿਸੇ ਢਿੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਤਰਨ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਬਾਪ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਆ ਗਈ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਤਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾ ਵਸੀ। ਪਿਛੋਂ 2007 ਵਿਚ ਤੇਤੀ ਸਾਲਾ ਤਰਨ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਤੋਂ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਬਣੀ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਲੱਚਰ ਗਾਣਾ 'ਗਲਾਸੀ' ਗਾ ਕੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਅੰਨੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਖੱਟ ਲਈ ਤੇ ਸੁਪਰ ਵੂਮਨ, ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪੁਆ ਲਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਲੱਚਰ ਰੈਪਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਹੁਦਾ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਹੱਦਾਂ 23 ਮਈ 2013 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਤੋੜ ਸੁੱਟੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਸ਼ਰਮਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਕਾਲਖ ਮਲ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਮੇਨ ਗੇਟ 'ਤੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ

ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਗੇਟਕੀਪਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਕਰਾਰਾ ਥੱਪੜ ਜੜ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਬੇਗੈਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੇਹੁਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਖਦੀ ਰਹੀ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦੀ ਵੀ ਰਹੀ। ਸਮਝ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਇੰਨੀ ਬੇਗੈਰਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ! ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੇ ਹਵਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਹੁਣ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਕਿਸ ਦਾ ਸਰਾਪ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ? ਕਿਸ ਦੀ ਭੈੜੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ?

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਲਲਕਾਰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਹੱਸਦੀ ਹੈ! ਪਰ ਅਗਾਂਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਿਆ ਸੁਰਮਾ? ਰਤਾ ਕੁ ਅਹਿੰਸਾਸ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੌਰ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਤੇ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਮਨ ਆਈਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨੇ ਵੀ ਹਨ।

ਸੋਚੀਦਾ ਹੈ-ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਇੰਨੀ ਬੇਗੈਰਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਡੂੰਘੇ ਡੋਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਸ਼-ਹਵਾਸ ਵਿਚ ਪਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸਕਣਗੇ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਿਰਫ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਗਵਾ ਬੈਠੇਗੀ? ਘਟੀਆ ਗੀਤ-ਗਾਣੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਬੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ਗਾਣੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਲੋਕ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੌਰ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ! ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ, ਕਿ ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਕੌਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਖਰੀਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਸੁਣੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਟੇਜ ਸ਼ੋਅ ਹੀ ਕਰਵਾਏ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਤਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਸ ਪੂਜਾ ਜਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਪਰ ਜੇ ਹੁਣ ਹਾਰਡ ਕੌਰ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਜਾ ਵਰਗੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੇ ਤੁਰ ਪੈਣ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਦੀ ਕਰਨੇ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ। ਆਓ! ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਨ ਬਣਾਈਏ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਲੱਚਰਪੁਣੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੀਏ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਈਏ। ਭੈੜਾ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੀਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਸੁਪਨੇ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਜੋ ਜੁਰਮ ਕੀਤੇ, ਸਭ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ, ਸਭ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਫਰਲੋ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰ ਲਈ। ਨਕਲ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ। ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛਿੜੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਨ, ਸਭ ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਮਿਲਾਵਟਖੋਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰ ਲਈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਲਾਜ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਫੀਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਨਕਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵੀ ਬੰਦ। ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪਟਵਾਰੀਆਂ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਤੇ ਕਲਰਕਾਂ ਹੱਥੋਂ ਜਿਹੜੀ ਲੁੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਆਹਾਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਕਤਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹੈ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਲਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਲੜਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਝੂਠ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਕਰੇ।

ਇਉਂ ਪੂਰਾ ਪੰਜਾਬ ਬਦਲਿਆ ਬਦਲਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਅਜੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਬੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ! ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਹੀ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੀਡਰ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਇਕੋ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਲੈਟਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਸੈਟਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਧੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੁੱਢੇ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਿਆਹੀ ਜਾਵੇ!

ਸੋ ਦੋਸਤੋ! ਸੁਪਨੇ ਦੇਖੋ, ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ; ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ; ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ)

ਤੀਜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਜੂਨ 2013

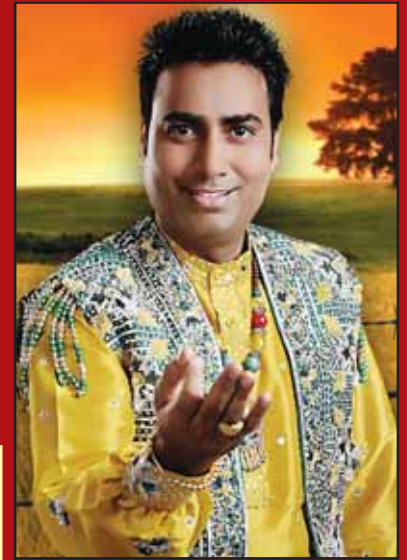
ਸਵੇਰੇ 8:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ 18
ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ 21
ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ
ਵਾਲੀਬਾਲ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ
ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ
ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਦੌੜਾਂ

Longwood Park

1566 E. Aurora Rd, Macedonia, OH 44056

ਫਰੀ ਐਂਟਰੀ, ਫਰੀ ਖਾਣਾ
ਗਾਉਣ-ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਮੁਫਤ ਸ਼ੋਅ

ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਟਿਆਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ
ਓ ਐਸ ਯੂ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਅਤੇ ਗਿੱਧਾ

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ
ਆਏ ਮੇਲੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ

Platinum Sponsors: Mohan Singh Dhaliwal (Mona Phalwan), Karnail Singh Sarpanch, Dr. Satnam Singh Sandhu, Kanwaljit Singh Janda, Parmjit Singh Dhillon, Aman Dhesi

For more information, please contact:
Harjit S. Dhillon (216) 244-5727 (All info)
Mohinder S. Bhela (216) 280-4201 (All info)

Amarjit S. Kang (330) 988-3501 (Volleyball)
Palwinder S. Sohal (216) 375-8463 (Volleyball)
Iqbal S. Boparai (330) 754-9396 (Kabaddi)

We appreciate all the love and support from all the Cleveland and surrounding communities.

Punjab Sports Club, Cleveland, OH

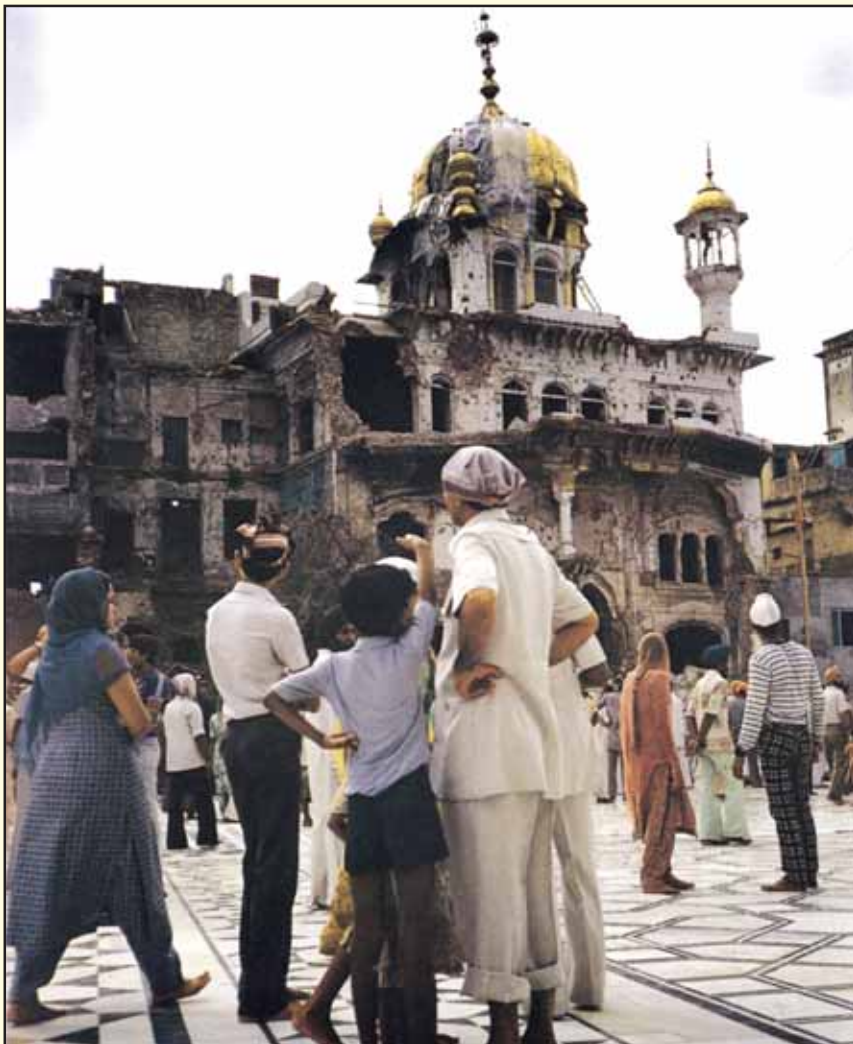
Sikh Religious Society of North West Indiana

ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ

ਐਤਵਾਰ, 9 ਜੂਨ 2013

ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ 7 ਤੋਂ 9 ਜੂਨ ਤੱਕ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਬੈਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

7 ਜੂਨ 2013: ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

8 ਜੂਨ 2013: ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸ਼ਾਮ 7:30 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

9 ਜੂਨ 2013: ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ-ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ: ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਬਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 219-793-9446

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ: ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ
ਐਸ. ਆਰ. ਐਸ. ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ (ਇੰਡੀਆਨਾ)